ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ Β' ΑΡΙΘ. 7 — ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΝΙΚΙΟΥ ΑΡΙΘ. 6

10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1925

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ Θ. ΧΡΗΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	Ἐτησία	Δραχμαὶ 100	Τιμὴ ἑκάστου φύλλου διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ Πειραιᾶ	Δραχμαὶ	3
»	Ἑξάμηνος	» 55	Διὰ τὰς ἐπαρχίας	»	4
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	Ἐτησία	Γ. Δ. 50	Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν	Γ. Δ.	1
»	Ἑξάμηνος	» » 25			

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑ Ἢ ΜΗ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΝΙΚΙΟΥ 6

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΜΟΥ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» ἐδημοσίευσα, πρό τινος, ἀναλυτικὸν πίνακα ὁ ὁποῖος παρουσίασε μὲ τὴν σχετικὴν ἀκρίβειαν τὰ οἰκονομικὰ κ**τάντια** εἰς τὰ ὁποῖα περιῆλθε, κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη, τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον. Εἶναι, δυστυχῶς, τόσον θλιβερὰ ἡ κατάστασις καὶ τόσον προβληματικὴ ἡ ὕπαρξις τῶν θεατρικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα ὥστε νὰ παρίσταται ἄμεσος καὶ ἀναπότρεπτος ὁ κίνδυνος τοῦ ὁριστικοῦ κλεισίματος τοῦ θεάτρου μας, τοῦ μεγαλειτέρου κοινωνικοῦ σχολείου τῆς χώρας. Ὁ κώδων τοῦ κινδύνου τούτου ἐκτυπήθη μὲ τὸ παραπάνω. Ἐγράφησαν ἄρθρα, μελέται, συνεντεύξεις, ἐκκλήσεις, ἔγινε πράγματι κάποια κίνηση, ἡ ὁποία ὅμως ἐσταμάτησεν ὅπως ὅλα τὰ ὡραῖα σχέδια καὶ οἱ ὡραῖοι σκοποὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὅλα ἀρχίζουν μ' ἕναν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν—καὶ ὑπερβολικὸν μάλιστα—καὶ σταματοῦν, ὡς διὰ μαγείας, μὲ ἀπογοήτευσιν καὶ κούρασιν καὶ μὲ τὸ στερεότυπον «ὤχ ἀδελφέ.... βαρεθήκαμε πειά.....»

Ἐν τούτοις ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι τόσον ἁπλουστάτη ὅσον μερικοὶ τὴν φαντάζονται, εἰς περίπτωσιν δὲ καταστροφῆς τοῦ θεάτρου μας, διωκομένου ἀγρίως ἀπὸ τὸ Κράτος, ἕνας ὁλόκληρος καλλιτεχνικὸς κόσμος θὰ περάσῃ κρίσιν πολὺ χειροτέραν ἐκείνης ποὺ ἐπερνοῦσεν ὅταν τὸ θέατρον εἰς τὴν Ἑλλάδα εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανά του, ἡ δὲ κοινωνία θὰ χάσῃ τὰ διδάγματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἴσως-ἴσως θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν της ἡμιαγρίαν κατάστασιν τὴν ὁποίαν πιθανὸν νὰ ἐνθυμοῦνται οἱ «παλαιότεροι» Ἀθηναῖοι. Εἶναι πολὺς καιρὸς τώρα ποὺ τὸ κράτος ἁπλώνει, καθημερινῶς, τὸ χεράκι του καὶ λαμβάνει ὡς φορολογίαν τὰ 45 περίπου ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τῆς συνολικῆς εἰσπράξεως ἑκάστου θεάτρου! Μὲ τὸ ὑπόλοιπον ποσόν, αἱ θεατρικαὶ ἐπιχειρήσεις ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώνουν ὅλα τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα πολλάκις ὑπερβαίνουν τὸ διπλάσιον τῆς συνολικῆς εἰσπράξεως. Εἰς αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ λίγα λόγια συνοψίζεται ἡ ὅλη ὑπόθεσις.

Πῶς θ' ἀνταποκριθῇ τὸ θέατρον εἰς τὰς ἀνάγκας του; Πῶς θ' ἀκολουθήσῃ τὴν προοδευτικὴν ἐξέλιξιν; Πῶς θὰ ζήσουν οἱ ἠθοποιοί; Ἔναντι τῶν ἐρωτημάτων αὐτῶν τὸ Κράτος ἀδιαφορεῖ. Ἐξακολουθεῖ τὴν ἀσφαλεστάτην χειρονομίαν του, τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εὐφυεστάτης ἐπιχειρήσεώς του τὴν ὁποίαν μετὰ τόσης εὐχερείας ἐφεῦρον οἱ περίφημοι οἰκονομολόγοι του οἱ ἀσχοληθέντες εἰς τὴν κάλυψιν τῶν χασμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Θέατρα, λοιπόν, ἀνοίγουν καὶ κλείνουν κάθε τόσο, κεφάλαια ἀνευρίσκονται καὶ χάνονται ἐντὸς μικρῶν διαστημάτων—ἕως πότε;—καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αἱ βιωτικαὶ ἀνάγκαι ἑνὸς ὁλοκλήρου καλλιτεχνικοῦ κόσμου ἔχοντος δικαιοτάτας ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, αὐξάνονται καταπληκτικῶς, ἐνῷ οἱ μισθοὶ καὶ τῶν καλλιτέρων ἀκόμη περισφίγγονται εἰς μίαν τανάλιαν καὶ δὲν ἐξαρκοῦν οὔτε διὰ τὰ ἀπαραίτητα οἰκιακὰ ἔξοδά των. Τὸ κράτος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς καλλιτέχνας μας οὔτε εὐπρεπῆ ἐμφάνισιν, οὔτε ἐκπλήρωσιν ἐπαγγελματικῶν ἀναγκῶν. Τοὺς θέλει θεατρίνους τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, χωρὶς παράστασιν, χωρὶς κοι-

νωνικὴν θέσιν, χωρὶς κἂν οἰκονομικὴν ὑπόστασιν.

Χρειάζεται, λοιπόν, ἀγαπητοὶ κύριοι λόγιοι, συγγραφεῖς, λογογράφοι, χρονογράφοι, δημοσιογράφοι, καλλιτέχναι καὶ ὁπωσδήποτε διανοούμενοι, ἐκστρατεία μεγάλη ὑπὲρ τοῦ θεάτρου. Χρειάζεται ψυχικὴ ἀντοχή, ἀγὼν παταγώδης καὶ ἐπίμονος πραγματικὴ ἐξέγερσις τῶν διανοουμένων τάξεων. Τὸ Κράτος ὑπόσχεται διαρκῶς. Αὐτὸ ἔκαμαν ὅλοι οἱ μέχρι τοῦδε Πρωθυπουργοὶ καὶ Ὑπουργοί. Ὅλοι ἀνεγνώρισαν, ἐμελέτησαν, ἔκαμαν, ἔρραναν, ἐδέχθησαν ὑπομνήματα, ἐσκόρπισαν παντοῦ ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις. Ἀποτέλεσμα μηδέν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ ἀγρία ἀφαίμαξις, διὰ βαρυτάτων φορολογιῶν, τῶν θεατρικῶν ταμείων καὶ δημιουργία καταστάσεως χρεωκοπίας εἰς πλείστας θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, τὰ θέατρα ἀπολαμβάνουν ἀτέλειαν ἐκκλησίας. Ἐπιπροσθέτως δὲ ἐνισχύονται διὰ γενναιοτάτων παροχῶν καὶ πολλαπλῶν εὐκολιῶν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζωνται τὰ περισσότερα θέατρα ἔστω καὶ ὅταν αἱ ἐργασίαι των δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἠθοποιοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἐμφανίζονται εὐπρεπῶς καὶ κατέχουν διακεκριμένας θέσεις εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ζοῦν εἰς τὰ καλλίτερα ξενοδοχεῖα καὶ μετέχουν εἰς τὰς καλλιτέρας συγκεντρώσεις καὶ γίνονται ἀντικείμενα ζωηροῦ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἐλίσημον Κράτος ὄχι μόνον δὲν καταδέχεται νὰ περιβάλλῃ τὸ θέατρον διὰ τῆς πρεπούσης ὑπολήψεως ἀλλὰ καὶ φροντίζει νὰ τὸ συντρίβῃ οἰκονομικῶς. Ἰδοὺ διατί χρειάζεται μία εἰρηνικὴ ἐπανάστασις ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Δ. ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ SENIO

Ο ΕΚ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ

Τί συμβαίνει μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ἀνθρώπων ποὺ εὑρίσκονται ἐνώπιον τῶν «ἐκδηλώσεων Τέχνης»;

Εἶναι φαινόμενον περίεργον ἄξιον προσεκτικῆς παρατηρήσεως. Λέγεται ὅτι ἐκσπᾷ ζωηρὸν αἴσθημα χαρᾶς διὰ τὴν «ἀπογείωσιν» τὴν ὁποίαν δοκιμάζουν, διὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ζωϊκοῦ σκηνώματος, διὰ τὴν ἔστω καὶ προσωρινὴν ἀπολύτρωσιν μὲ τὴν ὁποίαν ἡ τέχνη τοὺς φιλοδωρεῖ.

Ἠκούσθησαν, λέγει, στριγγαὶ ἀναφωνήσεις, παραληρήματα, συνέβησαν δὲ καὶ λιποθυμίαι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ροντὸν τοῦ Μόζαρτ ὑπὸ τοῦ βιολιστοῦ Τιμπὼν εἰς τὸ Ὠδεῖον τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν.

Θὰ χάσωμε τὸ κεφάλι μας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ φαινόμενον κατὰ τρόπον ποὺ νὰ ἱκανοποιῇ τὸν κόσμο πὼ φύτρωσε μέσα εἰς τὸ κεφάλι αὐτὸ καὶ νὰ τὸν στερώσῃ καὶ τώρα πρὸς ἀποφυγὴν ἐκτροχιασμοῦ.

Λοιπὸν βεβαίως πρόκειται περὶ παθολογικῆς καταστάσεως. Περὶ καταστάσεως ἔξω τῆς ὑγείας δηλαδὴ τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ὡραίου. Γιὰ νὰ ἐννοηθῇ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ προσφυγὴ εἰς μίαν παρομοίωσιν.

Ὑποθέσατε ὅτι ἄνθρωπός τις εἶναι ἄρρωστος. Ὑποφέρει, παραπονεῖται, γογγύζει, εἶναι δυστυχής. Ἐν τούτοις στὸ γιατρὸ δὲν πηγαίνει. Δὲν ἐννοεῖ καθόλου νὰ θεραπευθῇ. Τοὐναντίον!: Πηγαίνει μόνον ἐκεῖ ὅπου εἰμπορεῖ νὰ ἰδῇ σὰν σὲ καθρέπτη τὴν ἀρρώστεια καὶ τὴν ὀδύνη του. Τοῦτο ἀποτελεῖ τρομακτικὴν ἐπιθυμίαν του καὶ μοναδικήν του ἀπόλαυσιν. Διϋσχυρίζεται ὅτι εὑρίσκει ἀνέκφραστο-ἀνακούφισιν. Θὰ ἦτο δι' αὐτὸν μεγάλη συμφορὰ νὰ ἐστερεῖτο τῆς ὀδυνηρᾶς αὐτῆς ἀρρώστειας του καὶ τοῦ ἀπελαυστικοῦ ἐγκατοπτρισμοῦ της. Λοιπὸν ἀκριβῶς πρόκειται περὶ τούτου.

Ἂν ἀποτανθῇς εἰς τὸν ἐνθουσιῶντα ἀκροατὴν τοῦ πόνου ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὸν ρυθμικὸν κρουνὸν τεσσάρων χορδῶν ἐρχόμενος ἀπὸ τὰς μακρυνὰς πηγὰς μιᾶς ἀλληλουχίας γενεῶν ποὺ ἐν πόνοις καὶ σπαραγμοῖς ἔσυραν τὸ ζωϊκὸν φορτίον, ἂν ἀποτανθῇς εἰς τὸν παραληροῦντα αὐτὸν ἄνθρωπον καὶ τοῦ ἀναφέρεις τὴν παρομοίωσιν θὰ σὲ κυττάξῃ ὑπόπτως, θὰ σὲ κατατάξῃ μεταξὺ τῶν τρελλῶν, καὶ οὔτε κἂν θὰ καταδεχθῇ νὰ σοῦ ἀναλύσῃ τὴν φύσιν τῆς «τέχνης». Ἡ πρᾶξις του αὐτὴ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ ἀρρώστου ἁπλῶς ὡς ἀπόλαυσις, πρόκειται δηλαδὴ περὶ εἰδικῆς ὁμαδικῆς, τί λέγω, παναν-θρωπικῆς οὕτως εἰπεῖν, ἀσθενείας ψυχικῆς μορφῆς, παλαιοτάτης δὲ κληρονομικῆς, βαθείας, ἐμποτιζούσης μὲ τὸ δηλητήριόν της τὰ ἐσώτερα τῶν κυττάρων τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Πρόκειται περὶ ἀπολαύσεως ἀπορροούσης ἀπὸ τὴν ἀνάξεσιν μιᾶς πληγῆς! Νὰ ὑποφέρῃς, νὰ δυστυχῇς, νὰ παραπονεῖσαι, ἡ ἀρρώστεια σου νὰ εἶναι γνωστή, ἡ θεραπεία της νὰ ἔχῃ ὑποδειχθῇ πρὸ καιροῦ κ' ἐν τούτοις νὰ ἐπιμένῃς οἰκειοθελῶς, νὰ τὴν ἀγνοῇς. Εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἐν τούτοις καὶ κατὰ τρόπον πλέον ἐλαφρυντικὸν τὸ φαινόμενον χωρὶς ὅμως νὰ παύῃ νὰ ἔχῃ τὴν θεμελιώδη μορφήν του: Πρόκειται πάντως περὶ ἀρρώστου. Δὲν ἀναξέει τὴν πληγήν, δὲν σπεύδει εἰς τὸν κατοπτρισμόν της. Πλὴν τρέχει εἰς τὸν ἐμπειρικὸν ἰατρόν. Εἰς τὸν κομπογιαννίτην! Πρόκειται ὅθεν περὶ ἀπάτης. Τοῦ ἐφαρμόζεται ἕνα «μαγικὸν» ἔμπλαστρον, τοῦ φέρει πράγματι μίαν ἀνακούφισιν, πραγματικὴν ἢ μᾶλλον ὑποβολιμαίαν, πάντως προσωρινήν. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ καταφύγῃ πάλιν εἰς κομπογιαννίτην, εἰς νέον ἔμπλαστρον.

Τί ἠλιθιότης. Ποία προβατοσύνη! Πραγματικῶς οἱ κεχηναῖοι τῆς πλατείας τῶν συναυλιῶν, τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ τῶν ἐκθέσεων ζωγραφικῆς δὲν μοῦ φαίνονται διαφέροντες κατ' ἐλάχιστον ἀπὸ τοὺς κεχηναίους ἀκροατὰς τοῦ ὑπαιθρίου ὀδοντοϊατροῦ καὶ ἐμπλαστροπώλου. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ δὲν μοῦ φαίνονται διαφέροντες ἀπὸ ποίμνια προβάτων προπεμπόμενα ὑπὸ τοῦ ποιμένος καὶ τριβόμενα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ ἠλιθίως.

Ἐπέρασαν ἤδη τρεῖς χιλιάδες χρόνια, καὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια χωρὶς διακοπὴ ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ «βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ». Τραγικόν!

Σὲ μιὰ σαχάρα χωρὶς ὁρίζοντες γεννιέται μιὰ παράξενη φωνὴ καὶ σβύνει ἀμέσως πνιγμένη στὸ ἄδειο αὐτὸ ἀχανές. Μιλῶ γιὰ τὴ φωνὴ τῆς Γραφῆς: Διαλαλεῖ περὶ τῆς προγονικῆς ἀσθενείας, προβαίνει εἰς τὴν διάγνωσιν, διατυπώνει καθαρῶς τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν αὐτῆς καὶ διαφαίνεται πλέον τόσον καθαρῶς καὶ ἡ θεραπεία ὥστε νὰ καταντᾷ περιττὴ ἡ ἀπόδειξίς της. Διότι λέγει: ἡδυστυχία σου ἄνθρωπε εἶναι μιὰ «ποινή»: Ἡ ἀνάγκη τοῦ βιοπορισμοῦ: «Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου κ.λ.π.». Ποιὰ εἶναι ἡ θεραπεία; Διάβολε, ποιὰ ἄλλη ἀπ' τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ βιοπορισμοῦ; Καὶ πῶς γίνεται ἡ ἀπολύτρωσις; Πῶς γίνεται; Ἀλλὰ εἶναι στὰ χέρια σου: ἡ ἐπινοια, ἀπεριόριστη καὶ ἀνεξάντλητη δύναμις, δύναμις ἐμπρὸς στὴν ὁποίαν σέρνονται σκλάβοι οἱ τιτᾶνες τῆς φύσεως, σιδηροδέσμιοι μέσα εἰς νόμους, μέσα εἰς ἀριθμούς, μέσα εἰς τρομεροὺς μαθηματικοὺς τύπους περιέχοντας τὸ τριπλοῦν ἐκχείλισμα τῆς ἰσχύος, παρασκεύασμα τῆς θεϊκῆς ἀλχημείας τοῦ ἀνθρωπίνου Νοῦ.

Καὶ ὅμως. Τρεῖς χιλιάδες χρόνια τί εἶναι; Ἕνα ἀδιόρατο χάδι τοῦ Καιροῦ. Μία ἀστειότης. Κάποτε θὰ ἀκουστῇ καὶ αὐτὴ ἡ «φωνὴ τοῦ βοῶντος». Ἐν τῷ μεταξὺ ἐμεῖς ἐτακτοποιήσαμε τὰ πράγματα στὸ κεφάλι μας. Εἶχε γίνει μιὰ μικρὴ ἀταξία. Μερικὲς στριγγὲς φωνὲς καὶ κάτι λιποθυμίες στὴ σάλα τῶν συναυλιῶν ὅπου ἐπαίζετο τὸ ροντὸν τοῦ Μόζαρτ ὑπὸ τοῦ βιολιστοῦ Τιμπώ.

SENIO

ΚΟΡΑ ΛΑΠΑΡΣΕΡΥ

Ἐδῶ στὸν τόπο μας, μέσα σ' ὅλα τὰ περίεργα συμβαίνει κατὰ κόρον καὶ τὸ ἑξῆς· δηλαδή, ἐπειδὴ ὑπάρχει χαρτὶ καὶ μελάνη ἄφθονο, ἐπειδὴ κανένας νόμος δὲν μᾶς ἐμποδίζει, γράφουμε καὶ γράφουμε ὅλοι· καὶ γράφουμε τὴν κάθε στιγμιαία μας ἐντύπωση ὡς δόγμα, τὴν κάθε ἰδέα μας ποὺ θὰ μᾶς καπνίσῃ ἀναλόγως τοῦ κεφιοῦ μας ὡς ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν· τὰ γραφόμενά μας δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀπόρροια οὔτε μελέτης, οὔτε πείρας, οὔτε παρατηρητικότητος.

Μιὰ μεγάλη ξένη καλλιτέχνις ἦλθε στὰς Ἀθήνας, ἔδωκε 7-8 παραστάσεις, κι' ἐπειδὴ δὲν ἦταν νέα, κι' ἐπειδὴ δὲν ἦταν ντελικάτη, γράψαμε καὶ τῆ βρίσαμε, καὶ πηγαίναμε ἐν τούτοις καὶ τῆ βλέπαμε χωρὶς νὰ ξέρουμε γιατὶ πᾶμε, καὶ γράφαμε χωρὶς νὰ ξέρουμε τὶ θέλουμε νὰ ποῦμε.

Μπορεῖ νὰ ἔπαιξεν ἡ Κα Λαπαρσερὺ ἕνα δυὸ ἔργα ποὺ δὲν τῆς ἔστεκαν· αὐτὸ καὶ ἡ ἴδια τὸ ξέρει πρὶν ἀπὸ μᾶς· ἐμεῖς ὅμως θἄπρεπε νὰ γνωρίζουμε ὅτι ἀλλοῦ πηγαίνουν ὅσοι θέλουν νὰ θαυμάσουν γάμπες καὶ κορμάκια καὶ στηθάκια, κι' ἀλλοῦ ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ ἰδοῦν τέχνη.

Βέβαια δὲν εἶναι κακὸ ἂν συμπέσῃ μιὰ μεγάλη τεχνίτρα νὰ εἶναι νέα κι' ὄμορφη μὰ ὅλα δὲν πρέπει νὰ τὰ ζητᾶμε μαζεμμένα.

Κι' ἔπειτα, αὐτὸ τὸ θλιβερὸ θέαμα τῆς ἀκατανόητης διαστάσεως τῶν κριτικῶν μας, ἄλλοι ν' ἀνεβάζουν στὰ οὐράνια ἕνα καλλιτέχνη κι' ἄλλοι νὰ τὸν καταβαραθρώνουν.

Ἕνας καλλιτέχνης ἔχει μιὰν ὡρισμένην ὑπόσταση· οἱ κριτικοί, ἂν εἶναι κριτικοί, ὀφείλουν ἐπὶ τέλους νὰ συναντηθοῦν κἄπου· δυὸ ἀληθινοὶ ἐπιστήμονες γιατροὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαγνώσουν ὁ ἕνας καρκῖνο κι' ὁ ἄλλος πανούκλα ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀρρώστου ἐκτὸς ἂν καὶ οἱ δύο εἶναι σκιντζίδες.

Κι' ἕνα ἄλλο· προκειμένου νὰ γράψῃ κανεὶς γιὰ ἕνα καλλιτέχνη φροντίζει λιγάκι νὰ μάθῃ τὰ κατ' αὐτόν, τὴ δράσι του τὶς δημιουργίες του, τὴ θέσι του ἀνάμεσα στὸν καλλιτεχνικὸ κόσμο.

Τὶ διάβολο· δὲν ἐπρόκειτο τώρα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ν' ἀρχίσῃ τὸ καλλιτεχνικό της στάδιο ἡ Κόρα Λαπαρσερύ.

Ἡ Κριτικὴ εἶναι πολὺ δύσκολη τέχνη.

Δυστυχῶς ἢ μᾶλλον εὐτυχῶς, ἐμεῖς κριτικάροντες δίνουμε τὴν εὐκαιρία καὶ τὸν τρόπο στοὺς ἀληθινοὺς κριτικοὺς νὰ μᾶς κρίνουν.

ΣΕΜ

ΛΥΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΡΑΜΠΙΝΤΑΡΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΣΚΟΤΕΙΝΗΣ ΚΑΜΑΡΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. ΤΡΙΚΟΓΛΙΔΗ

XIV

ΣΟΥΝΤΑΡΣΑΝΑ καὶ ΣΟΥΡΑΓΚΑΜΑ στὸ παράθυρο

ΣΟΥΝΤΑΡΣΑΝΑ.—Πρέπει, λοιπόν, νὰ πάω στὴ συνέλευση τοῦ πρίγκηπα; δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος γιὰ νὰ σώσω τὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου;

ΣΟΥΡΑΓΚΑΜΑ.—Ἔτσι εἶπε ὁ Βασιλιᾶς τοῦ Κάνχι.

ΣΟΥΝΤ.—Ἁρμόζουν σ' ἕνα βασιλιὰ αὐτὰ τὰ λόγια; Τἆπε ὁ ἴδιος μὲ τὸ στόμα του;

ΣΟΥΡ.—Ὄχι! Ὁ ταχυδρόμος του, ὁ Σουβάρνα, ἔφερε αὐτὰ νὰ νέα.

ΣΟΥΝΤ.—Ἀλί μου! Ἀλί μου!

ΣΟΥΡ.—Καὶ πρόσφερε λίγα μαραμένα λουλούδια κ' εἶπε: «Πὲς τῆς βασίλισσας πὼς ὅσο πιὸ ξερὰ καὶ πιὸ μαραμένα γίνουνται τὰ ἐνθύμιά αὐτὰ τῆς Ἀνοιξιάτικης Γιορτῆς, τόσο πιὸ δροσερὰ καὶ πιὸ μυροβόλα φουντώνουν μέσα στὴν καρδιά μου».

ΣΟΥΝΤ.—Φτάνει. Μὴ μοῦ λὲς περισσότερα. Μὴ μὲ βασανίζεις περισσότερο.

ΣΟΥΡ.—Κοίταξε! Ὅλοι οἱ πρίγκηπες κάθουνται στὴ μεγάλη συνέλευση. Ἐκεῖνος ποὺ δὲ φορεῖ καθόλου στολίδια, παρὰ μόνο μιὰ ἁπλῆ γυρλάνδα ἀπὸ λουλούδια γύρω ἀπὸ τὸ στέμμα του—εἶναι ὁ Βασιλιὰς τοῦ Κάνχι. Καὶ κεῖνος ποὺ τοῦ κρατᾶ τὴν ὀμπρέλλα ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, καὶ στέκεται ἀπὸ πίσω του— εἶναι ὁ Σουβάρνα.

ΣΟΥΝΤ.—Αὐτὸς εἶναι ὁ Σουβάρνα; Εἶσαι βεβαία;

ΣΟΥΡ.—Ναί, τὸν ξαίρω καλά.

ΣΟΥΝΤ.—Εἶναι δυνατὸν νἆναι τοῦτος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ εἶδα δῶ καὶ λίγες μέρες; Ὄχι, ὄχι—ἐγὼ εἶδα κάτι τι σὰν ἕνα ἀνακάτεμα, σὰν ἕνα κρᾶμα φωτὸς καὶ σκοταδιοῦ, ἀνέμου καὶ μύρου—ὄχι, ὄχι, δὲν εἶναι δυνατὸν νἆναι αὐτός, δὲν εἶναι αὐτός.

ΣΟΥΡ.—Μὰ ὅλος ὁ κόσμος ὁμολογεῖ πὼς εἶναι ὑπερβολικὰ ὡραῖος.

ΣΟΥΝΤ.—Πὼς μπόρεσε νὰ μὲ γοητέψει ἐκείνη ἡ ὠμορφιά; Ὤ! Τί νὰ κάνω γιὰ νὰ καθαρίσω τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ μόλυσμά τους;

ΣΟΥΡ.—Νὰ τὰ λούσεις σ' ἐκεῖνο τὸ ἀπύθμενο σκοτάδι.

ΣΟΥΝΤ.—Μὰ πές μου, Σουραγκάμα, πῶς κάνει κανεὶς τέτοια λάθη;

[Μπαίνει ἕνας Ταχυδρόμος]

ΤΑΧΥΔΡ.—Πριγκήπισσα, οἱ Βασιλιάδες σὲ περιμένουν στὴ Σάλα.

[Φεύγει.

ΣΟΥΝΤ.—Σουραγκάμα, φέρε μου τὸν πέπλο μου (ἡ Σουραγκάμα βγαίνει ἔξω). Ὤ Βασιλιά, μόνε μου Βασιλιά! Μὲ ἄφησες μονάχη, καὶ φάνηκες δίκαιος κάνοντας ἔτσι. Μὰ δὲν θὰ καταλάβεις τὴν ἐνδόμυχη ἀλήθεια μέσα στὴν ψυχή μου; (Παίρνει ἕνα στιλέτο μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο της). Αὐτὸ τὸ κορμί μου κηλιδώθηκε—θὰ τὸ κάνω θυσία σήμερα ἀπάνω στὴ σκόνη τῆς Σάλας, μπροστὰ σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς πρίγκηπες! Μὰ θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ σοῦ πῶ πὼ; δὲ γνωρίζω καμιὰ κηλίδα ἀπιστίας μὲς στὶς κρυφὲς κάμαρες τῆς καρδιᾶς μου; Ἐκείνη ἡ σκοτεινὴ κάμαρα ὅπου ἐρχόσουν νὰ μὲ συναντήσεις, μένει κρύα καὶ ἄδεια μέσα στὸν κόρφο μου σήμερα,—μὰ κανείς, Ἀφέντη μου, δὲν ἄνοιξε τὶς πόρτες της, κανεὶς ἄλλος δὲ μπῆκε μέσα σ' αὐτὴν πάρεξ ἐσύ, ὦ Βασιλιά μου! Δὲ θὰ ξανάρθεις πιὰ ποτὲ ν' ἀνοίξεις ἐκεῖνες τὶς πόρτες; Τότε ἂς ἔρθῃ ὁ Θάνατος, γιατὶ εἶνε κι' αὐτὸς σκοτεινὸς σὰν καὶ σένα, καὶ τὰ μυσίδια του εἶνε ὡραῖα σὰν καὶ τὰ δικά σου. Αὐτὸς εἶσαι σύ, εἶσαι σὺ ὁ ἴδιος ὦ Βασιλιά!

XV

Ἡ Συνέλευση τῶν Πριγκήπων

ΒΙΝΤΑΡΜΠΧΑ.—Βασιλιὰ (τοῦ Κάνχι, πῶς συμβαίνει νὰ μὴ φορεῖς οὔτε ἕνα ἁπλὸ στολίδι ἐπάνω σου;

ΚΑΝΧΙ.—Γιατὶ δὲν ἔχω μέσα μου καμιὰ ἐλπίδα ἐπιτυχίας, φίλε μου. Τὰ στολίδια θὰ διπλασιάσουν τὸ ὄνειδος τῆς ἥττας μου.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Μὰ πόση ὥρα θὰ περιμένωμε ἀκόμα;

ΚΑΝΧΙ.—Μὴν ἀνυπομονεῖς, Βασιλιὰ τοῦ Καλίγκα—εἶνε γλυκὰ τὰ φροῦτα τῆς ἀναβολῆς.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Ἀπὸ δῶ ἀπέξω ἔρχεται αὐτὴ ἡ μουσική;

ΠΑΝΧΑΛΑ.—Ναί, βέβαια, ἀκούεται σὰ μουσική.

ΚΑΝΧΙ.—Ὤ! τότε θἆναι ἡ βασίλισσα Σουντάρσανα, ποὺ ἔρχεται ἐπὶ τέλους. (Ἰδιαιτέρως στὸ Σουβάρνα). Σουβάρνα, δὲν πρέπει νὰ κρύβεσαι καὶ νὰ ζαρώνῃς ἔτσι πίσω μου. Πρόσεχε, ἡ ὀμπρέλλα στὰ χέρια σου τρέμει!

[Μπαίνει ὁ ΠΑΠΠΟΥΣ ντυμένος πολεμιστής.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Ποιὸς εἶναι αὐτός; Ποιὸς εἶσαι σύ;

ΠΑΝΧΑΛΑ.—Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τολμᾷ καὶ μπαίνει μέσα σὲ τούτη τὴ σάλα, χωρὶς νὰ προσκληθεῖ;

ΒΙΡΑΤ.—Περίεργη ἀναίδεια! Καλίγκα, ἐμπόδισε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο νὰ προχωρήσει πιὸ μέσα.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Ὅλοι σας εἶστε μεγαλύτεροί μου στὴν ἡλικία—κι' εἶστε πιὸ κατάλληλοι νὰ τὸ κάνετε αὐτό.

ΒΙΝΤΑΡΜΠΧΑ.—Ἂς ἀκούσομε τί ἔχει νὰ πεῖ.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Ὁ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ἦρθε.

ΒΙΝΤΑΡΜΠΧΑ. —(Μ' ἕνα ξάφνιασμα). Ὁ Βασιλιάς;

ΠΑΝΧΑΛΑ.—Ποιὸς Βασιλιάς;

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Ὁ Βασιλιάς μου!

ΒΙΡΑΤ.—Ὁ Βασιλιάς σου;

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Ποιὸς εἶναι αὐτός;

ΚΟΣΣΑΛΑ.—Τί ἐννοεῖς;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Ὅλοι σας ἐσεῖς ξαίρετε τὶ ἐννοῶ. Ἦρθε.

ΒΙΝΤΑΡΜΠΧΑ.—Ἦρθε;

ΚΟΣΣΑΛΑ.—Μὲ τὶ σκοπούς;

ΠΑΠΠΟΥΣ—Σᾶς προσκάλεσε νἆρθῆτε ὅλοι κοντά του.

ΚΑΝΧΙ.—Μᾶς προσκάλεσε, ἀλήθεια; Καὶ μὲ τὶ ὕφος εἶχε τὴν εὐχαρίστηση νὰ μᾶς καλέσει;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Μπορεῖτε νὰ πάρετε τὸ κάλεσμά του ὅπως σᾶς ἀρέσει—σ' αὐτὸ κανεὶς δὲ θὰ σᾶς ἐμποδίσει. Εἶναι ἕτοιμος νὰ κάνει κάθε λογῆς ὑποδοχὴ ποὺ ν' ἁρμόζει στὰ γοῦστα τοῦ κάθενός σας.

ΒΙΡΑΤ.—Μὰ ποιὸς εἶσαι σύ;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Εἶμαι ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του.

ΚΑΝΧΙ.—Στρατηγός; Αὐτὸ εἶναι ψέμα! Νομίζεις πὼς θὰ μᾶς τρομάξεις; Φαντάζεσαι πὼς δὲν μπορῶ νὰ σὲ καταλάβω ποιὸς εἶσαι κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ ροῦχα ποὺ φορᾶς; Ὅλοι σὲ ξαίρομε καλὰ—καὶ σὺ ποζάρεις γιὰ «στρατηγὸς» μπροστά μας!

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Ναί, μὲ γνωρίσατε στὴν ἐντέλεια. Ποιὸς εἶναι ποιὸ ἀνάξιος ἀπὸ μένα γιὰ νὰ φέρω τὶς διαταγὲς τοῦ Βασιλιά μου; Καὶ ὅμως, αὐτὸς μ' ἔντυσε μ' αὐτὰ τὰ ροῦχα τοῦ στρατηγοῦ καὶ μ' ἔστειλε ἐδῶ: μπροστὰ σὲ τόσους μεγάλους στρατηγοὺς καὶ δυνατοὺς βασιλιάδες διάλεξε ἐμένα.

ΚΑΝΧΙ.—Πολὺ καλά, θὰ ἐξετάσωμε ὅλες αὐτὲς τὶς προτιμήσεις καὶ τὶς εὐαρέσκειες σὲ καταλληλότερη στιγμὴ—μὰ τώρα εἴμαστε στὴ μέση μιᾶς ἐπείγουσας ὑπόθεσης. Μπορεῖ νὰ περιμένει ὥς ποὺ νὰ τελειώσει αὐτὴ ἡ μικρὴ τελετή.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Ὅταν στέλνει αὐτὸς τὸ κάλεσμά του, δὲν περιμένει.

ΚΟΣΣΑΛΑ.—Ἐγὼ θὰ ὑπακούσω στὸ κάλεσμά του. Πηγαίνω ἀμέσως.

ΒΙΝΤΑΡΜΠΧΑ.—Κάνχι, δὲν μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὴν πρότασή σου νὰ περιμένει ὥς ποὺ νὰ τελειώσει αὐτὴ ἡ τελετή. Ἐγὼ πηγαίνω.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Εἶσαι πιὸ γέρος ἀπὸ μένα—θὰ σ' ἀκολουθήσω.

ΠΑΝΧΑΛΑ.—Κοίτα πίσω σου, Πρίγκηπα τοῦ Κάνχι, ἡ βασιλική σας ὀμπρέλλα κοίτεται ἐπάνω στὸ πάτωμα: δὲν πρόσεξες ὅταν ὁ ὀμπρελλοκράτης σου τὴν παράτησε χάμου καὶ τὄσκασε.

ΚΑΝΧΙ.—Πολὺ καλά, στρατηγέ. Θὰ πάω κ' ἐγὼ—μὰ ὄχι νὰ τοῦ προσφέρω τὰ σέβη μου μὰ νὰ τὸν πολεμήσω στὸ πεδίο τῆς μάχης.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Θὰ συναντήσεις τὸ Βασιλιά μου στὸ πεδίο τῆς μάχης; δὲν εἶναι τόπος ἐξευτελιστικὸς γιὰ τὴν ὑποδοχή σου.

ΒΙΡΑΤ.—Γιὰ σταθῆτε φίλοι μου! Μπορεῖ νὰ τὸ βάζετε ὅλοι σας στὰ πόδια μπρὸς σ' ἕναν κίνδυνο ποὺ νἆναι φανταστικός... Μοι φαίνεται πὼς ὁ βασιλιὰς τοῦ Κάνχι θὰ βγεῖ πιὸ κερδισμένος.

ΠΑΝΧΑΛΑ.—Πιθανόν. Ὅταν ὁ καρπὸς εἶναι πολὺ κοντά, εἶναι δειλία καὶ τρέλλα νὰ φεύγει κανεὶς χωρὶς νὰ τὸν δρέψει.

ΚΑΛΙΓΚΑ.—Εἶναι πιὸ καλὰ νὰ ἑνωθοῦμε μὲ τὸ Βασιλιὰ τοῦ Κάνχι. Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει κἄποιο καθορισμένο σχέδιο καὶ σκοπό, ὅταν ἐνεργεῖ καὶ τολμάει τόσο πολύ.

XVI

ΣΟΥΝΤΑΡΣΑΝΑ ΚΑΙ ΣΟΥΡΑΓΚΑΜΑ

ΣΟΥΝΤ.—Ἡ μάχη τέλειωσε τώρα. Πότε θἄρθει ὁ Βασιλιάς;

ΣΟΥΡ.—Δὲν ξέρω: κι' ἐγὼ κοιτάζω μήπως ἔρχεται.

ΣΟΥΝΤ.—Αἰσθάνομαι μέσα μου ἕναν τέτοιον παλμὸ χαρᾶς, Σουραγκάμα, ὥστε τὸ στῆθός μου πονάει. Μὰ πεθαίνω ἀπὸ ντροπή, ἐπίσης. Πῶς θὰ τοῦ δείξω τὸ πρόσωπό μου;

ΣΟΥΡ.—Νὰ πᾶς σ' αὐτὸν μὲ τὴν πιὸ βαθειὰ ταπεινοσύνη καὶ ὑποταγή, κι' ὅλη ἡ ντροπή σου θὰ χαθεῖ σὲ μιὰ στιγμή.

ΣΟΥΝΤ.—Δὲν μπορῶ νὰ μὴν ὁμολογήσω πὼς ἀντάμωσα τὸ τέλειο ναυάγιό μου γιὰ ὅλην τὴν ὑπόλοιπη ζωή μου. Μὰ ἡ ἀλαζονεία μ' ἔκανε τόσον καιρὸ ν' ἀπαιτῶ τὸ πιὸ μεγάλο μερδικὸ ἀπ' τὴν ἀγάπη του. Ὅλοι λέγανε πὼς εἶχα τόση θαμπωτικὴ ὀμορφιά, τόσες χάρες κι' ἀρετὲς—ὅλοι λέγανε πὼς ὁ Βασιλιὰς ἔδειχνε ἀπεριόριστη καλοσύνη σὲ μένα—αὐτὸ εἶναι ποὺ κάνει δύσκολο γιὰ μένα νὰ σκύψω τὸ κεφάλι μου μὲ ταπεινοσύνη μπροστά του.

ΣΟΥΡ.—Ἡ δυσκολία αὐτή, βασίλισσά μου, θὰ φύγει ἀπὸ τὴ μέση.

ΣΟΥΝΤ.—Ὤ! Ναί, θὰ φύγει ἀπὸ τὴ μέση—ἦρθε γιὰ μένα ἡ μέρα ποὺ θὰ ταπεινωθῶ μπροστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμο. Μὸ γιατὶ δὲν ἔρχεται ὁ βασιλιὰς νὰ μὲ πάρῃ πίσω;

ΣΟΥΡ.—Δὲ σοῦχω πεῖ πὼς ὁ βασιλιάς μου εἶναι σκληρὸς καὶ τραχύς—πολὺ τραχύς, ἀλήθεια;

ΣΟΥΝΤ.—Ἔβγα, Σουραγκάμα, νὰ ἰδεῖς καὶ φέρε μου νέα του.

ΣΟΥΡ.—Δὲν ξαίρω ποῦ νὰ πάω γιὰ νὰ μάθω νέα του. Παρακάλεσα τὸν Παπποῦ νἆρθεῖ. Ἴσως, ἄμα ἔρθει, νἀκούσωμε τίποτα γι' αὐτόν.

ΣΟΥΝΤ.—Ἀλί μου, ἡ κακή μου τύχη! Κατάντησα νὰ ρωτῶ ἄλλους γιὰ νὰ μάθω γιὰ τὸ Βασιλιά μου!

Μπαίνει ὁ ΠΑΠΠΟΥΣ

ΣΟΥΝΤ.—Ἄκουσα πὼς εἶσαι φίλος τοῦ Βασιλιά μου. Γιὰ τοῦτο, δέξου τοὺς προσκυνισμούς μου καὶ δός μου τὴν εὐλογία σου.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Τί κάνεις Βασίλισσα; Ἐγὼ ποτὲ δὲν δέχομαι τοὺς προσκυνισμοὺς κανενός. Οἱ σχέσεις μου μὲ ὅλους εἶναι μόνο σχέσεις καλῆς φιλίας.

ΣΟΥΝΤ.—Χαμογέλασέ μου τότε,—δός μου καλὲς εἰδήσεις, πές μου πότε θἄρθει ὁ Βασιλιὰς νὰ μὲ πάρει πίσω.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Μοῦ κάνεις μιὰ δύσκολη ἐρώτηση, ἀλήθεια. Μοῦ εἶναι ἀκόμα πολὺ δύσκολο νὰ καταλάβω τοὺς τρόπους τοῦ φίλου μου. Ἡ μάχη τέλειωσε, μὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ ποῦ πῆγε.

ΣΟΥΝΤ.—Ἔφυγε / **οἰπόνη**;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ βρῶ ἕνα ἴχνος του ἐδῶ.

ΣΟΥΝΤ.—Ἔφυγε; Καὶ ὀνομάζεις ἕνα τέτοιο πρόσωπο φίλο σου;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Γιὰ τοῦτο προκαλεῖ τῶν ἀνθρώπων τὶς βρισιὲς καὶ τὶς ὕποψίες. Μὰ ὁ Βασιλιάς μου δὲν δίνει καμιὰ σημασία σ' αὐτές.

ΣΟΥΝΤ.—Ἔφυγε; Ὤ! Ὤ! Τὶ σκληρό, τὶ σκληρό, τὶ σκληρό! Εἶναι γινομένος ἀπὸ πέτρα, εἶναι σκληρὸς σὰ διαμάντι! Προσπάθησα νὰ τόνε συγκινήσω μὲ τὴ λαχτάρα μου. Τὸ στῆθος μου ξεσχίστηκε καὶ μάτωσε. Μὰ δὲ μπόρεσα νὰ τόνε συγκινήσω οὔτε τόσο δά! Πές μου παππού, πῶς μπορεῖς ἐσὺ καὶ κάνεις μ' ἕναν τέτοιο φίλο;

ΠΑΠΠΟΥΣ.— Τώρα τόνε ξαίρω. Τόνε γνώρισα μὲ τὶς λύπες μου καὶ τὶς χαρές μου. Δὲν μπορεῖ πιὰ τώρα νὰ μὲ κάνει νὰ κλαίω.

ΣΟΥΝΤ.—Δὲ θὰ μ' ἀφίσει νὰ τόνε γνωρίσω κι' ἐγὼ ἐπίσης;

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Πῶς! Βέβαια! Τὶ ἄλλο μπορεῖ νὰ τὸν εὐχαριστήσει περισσότερο;

ΣΟΥΝΤ.—Πολὺ καλά, θὰ ἰδῶ πόσο σκληρὸς μπορεῖ νἆναι! Θὰ σταθῶ ἐδῶ κοντὰ στὸ παράθυρο, χωρὶς νὰ βγάζω λέξη. Δὲ θὰ κουνηθῶ οὔτε ἕνα ρουπι ἀπὸ δῶ. Θέλω νὰ ἰδῶ ἂν θἄρθει.

ΠΑΠΠΟΥΣ.—Εἶσαι νέα ἀκόμη—μπορεῖς νὰ τόνε περιμένεις. Μὰ γιὰ μένα, ἕνα γέρον ἄνθρωπο, μιᾶς στιγμῆς χαμὸς εἶναι μιὰ βδομάδα. Πρέπει νὰ βγῶ γιὰ νὰ τὸν ἀναζητήσω—ἀδιάφορο ἂν ἐπιτύχω ἢ ὄχι.

[Φεύγει.

ΣΟΥΝΤ.—Δὲν τόνε θέλω—δὲ θὰ τὸν ἀναζητήσω! Σουραγκάμα, δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τὸ Βασιλιά σου! Γιατὶ πολέμησε μὲ τοὺς πρίγκηπες; Τάχα γιὰ μένα; Ἤθελε νὰ δείξει ὅλη τὴ δύναμί του καὶ τὴν ἀνδρεία του; Φύγε ἀπὸ δῶ—δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴ θωριά σου. Μὲ ταπείνωσε ὥς χάμου στὰ χώματα κι' ἀκόμα δὲν εἶναι εὐχαριστημένος.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΑΚΙ

Στὴ Λεωφόρο Συγγροῦ εἶν' ἕνα μικρὸ θέατρο, γνωστὸ μὲ τὸ ἁπλὸ ὄνομα:

«Θέατρο Κωστάκη».

Σ' αὐτὸ τὸ θέατρο τώρα τὸ καλοκαῖρι θὰ παίξῃ ὁ θίασος ***Κόκκου***. Θὰ εἶναι ἕνας θίασος καλός, ποὺ ἂν ἐνθαρρυνθῇ λιγάκι ἀπὸ τὸν κόσμο θὰ μπορέσῃ κἄτι νὰ κάμῃ καὶ ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο τοὐλάχιστον νὰ παρουσιάσῃ ἕνα εἰλικρινὲς παίξιμο, ἕνα παίξιμο ὄχι ὑβριστικὸ πρὸς τὴν πλατεία. Στὸ θεατράκι αὐτὸ θὰ καταβληθῇ κάθε προσπάθεια νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος ὁ κόσμος.

Θὰ παιχθοῦν ἔργα ξένα καὶ δικά μας καινούργια, ἂν θὰ ὑπάρξουν τέτοια ἱκανὰ γιὰ νὰ παιχθοῦν.

Δὲν θὰ εἶναι βέβαια αὐτὸ τὸ ὀνειρευτὸ τεχνικὸ θέατρο, θὰ ἔχῃ ὅμως τρεῖς τέσσαρες τεχνίτες.

Δέν θὰ ἔχῃ πλοῦτο γιὰ τὴν ὥρα, μὰ θὰ ἔχῃ ἀγάπη στὴ δουλιά.

Ἐδῶ θὰ καταβληθῇ προσπάθεια νὰ φανοῦν περισσότερο οἱ ἠθοποιοί, γιατὶ θὰ εἶναι τέτοιοι καὶ ἔτσι βαλμένοι ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ λόγος νὰ κρυφθοῦν πίσω ἀπὸ ἔπιπλα ἢ νὰ σταθοῦν μὲ τὴ βοήθεια παραδόξων καὶ κοταπληκτικῶν σκηνογραφιῶν.

Θὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψει μας πάντα αὐτὴ την μεμάλην ἀλήθεια: «Τὸ πᾶν γιὰ τὸ θέατρο εἶνε ὁ ***ἠθοποιός***».

Τὸ τονίζω αὐεό, καὶ ἴσως φανῇ παράξενο σὲ Ἐν τούτοις εἶμαι σὲ θέσι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω πῶς οἱ διάφοροι θιασάρχαι καὶ διευθυνταὶ θεάτρων, περισσότερη φροντίδα καταβάλλουν στὴν ἐκλογὴ θυρωρῶν, ταξιθετῶν κ.λπ. παρὰ ἠθοποιῶν.

Ζωντανὴ ἀπόδειξη τῶν λεγομένων μου, ἔχουμε τὸν καταρτισμὸν τῶν περισσοτέρων μας θιάσων. Ὅλα εἶναι ἐν τάξει, στὸ ταμεῖο. στὴν ξώπορτα καὶ στὴν πλατεία· καὶ τὰ σκηνικὰ πολὺ καλά, μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς τὸ μόνο ποῦ λείπει ἢ ποῦ δὲν εἶναι στὴ θέση του εἶναι ὁ ἠθοποιός. Ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα πῶς ἠθοποιὸς μπορεῖ νὰ χειροτονηθῇ ὁ καθένας. Ἐν τούτοις καὶ ὁ καφετζῆς ἀκόμη τοῦ θεάτρου φροντίζει καὶ βρίσκει πεπειραμένα γκαρσόνια. Στὸ διάβολο τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ τοῦ ἀθοποιοῦ κατήντησε τώρα τελευταῖ τόσον εὔκολο, δίχως νὰ τοῦ χρειάζεται καμμιὰ κροπόνησις καμμιὰ διδασκαλία! Τί καλλιτεχνικαὶ φύσεις εἶναι αὐταὶ τῶν νεωτέρων Ἑλληνίδων καὶ Ἑλλήνων, ὥστε ἄψε σβύσε νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὸ σπῆτί τους τέλειοι ἠθοποιοί!!

Ἐν τούτοις εἰς τὸ θεατράκι ποῦ ἔλεγα παραπάνω, θὰ ἔχουμε ἠθοποιοὺς ποῦ ἦσαν καὶ πέρυσι ἠθοποιοί, θὰ ἔχουμε καὶ ἔργα ποῦ θ' ἀρχίζουν καὶ θὰ τελειώνουν εἰς ὡρισμένα θέμα.

Θὰ ἔχουμε ἀκόμη, θὰ γνωρίζουμε δηλαδὴ ὅτι ἔχουμε τὴν ὑποχρέωσι νὰ μὴ καταχρώμεθα τῆς ἀνεκτικότητος, ὑῆς καλωσύνης ἢ καὶ τῆς ἀφελείας ἔστω ἀκόμη τῶν καλῶν ἀνθρώπων ποῦ θὰ ἔρχονται νὰ μᾶς ἰδοῦν· τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς θὰ τοὺς σεβασθοῦμε, δὲ θὰ τοὺς ποῦμε ποτὲ κατάμουτρα: Σᾶς θεωροῦμε Ὀστεντότους, γι' αὐτὸ σᾶς παίζομε αὐτὰ ποῦ σᾶς παίζομαι».

Ἂν δὲν τοὺς ἀρέσωμε ἔτσι, ἂν μᾶς ζητήσουν νὰ τοὺς παίξωμε κουταμάρες, θὰ κλείσουε τὸ θεατράκι καὶ θὰ φύγουμε....

Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

REVUE DES REVUES

Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΙΝΙΑ

Ὁ νέος ὀπερεττικὸς θίασος τῆς κ. Ὀλυμπίας Καντιώτη-Ριτσιάρδη ἄρχισε τὴν περασμένη βδομάδα τὶς παραστάσεις του μὲ τὴν «Κυρία μὲ τὴν Ἑρμίνια» τοῦ Ζὰν Ζιλμπέρ, μιὰν ἀπὸ τὶς καλύτερες ὀπερέττες τῆς τελευταίας παράγωγῆς. Καθὼς καὶ ἄλλοτε λόβαμε τὴν ἀφορμὴ νὰ σημειώσωμε, ὁ συνθέτης τῆς «Ἀγνῆς Σουζάνας» ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ συνάφι τῶν μουσικοβιομηχάνων τῆς Γερμανικῆς πρωτευούσης κ' εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονὸς πῶς ὁ βερολινέζος μαέστρος εἶχε ἐγκαταλείψει γιὰ καιρὸ τὸ ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο γιὰ νὰ ἐντείνῃ τὶς προσπάθειές του σ' ἄλλο πεδίον δράσεως. Τὸ γεγονός, πῶς ἀναγκάστηκε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν ὀπερέττα, δὲ μαρτυρεῖ βέβαια τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ γερμανικοῦ κοινοῦ νὰ ἐννοήσῃ ἀνώτερες προσπάθειες — διάβολε! θᾶταν ἀστεῖο νὰ τὸ πιστέψῃ κανεὶς αὐτὸ γιὰ τὸ λίκνο τῆς ἀληθινῆς μουσικῆς τέχνης—ὅσο τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ ἴδιου τοῦ Ζιλμπὲρ γιὰ ἀνώτερα πράγματα καὶ παραλλήλως τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ κέρδους, ποὺ ἀποφέρει μιὰ τέτοια δουλειά, μὴ ἀπευθυνόμενη στὸ μεγάλον ἀριθμό. Ὡστόσο ὁ Ζὰν Ζελμπὲρ εἶναι καλὸς ἐφ' ᾧ ἐτάχθη καὶ τὰ μουσικὰ προτερήματα ὅλων σχεδὸν τῶν ἔργων του, κι' αὐτοῦ ἀκόμα τοῦ μὴ ἐνθουσιάσαντος τὸ κοινόν μας. «Δύο γιὰ μία» εἶναι ἀναμφισβήτητα. Φυσικά, ἡ μόδα, τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τὸν ἀναγκάζει νὰ κάνῃ ὑποχωρήσεις, μὰ τέλος πάντων, ὀπερέττες γράφει ὁ ἄνθρωπος καὶ μὲ δικά του φτερὰ πετᾶ, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο.

Ἀλλὰ δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει τόσο τὸ ἔργον, ὅσο ἡ διδασκαλία του. Κι' αὐτὴ ἦταν σχεδὸν ἄμεμπτη. Ἡ κ. Ριτσιάρδη σημείωσε στὸ ρόλο τῆς κοντέσσας Μπελτράμε μιὰν ἀπὸ τὶς καλύτερες ἐπιτυχίες της. Ἐννοεῖται, πῶς θὰ μποροῦσε νἆναι καὶ καλύτερη, πρὸ πάντων στὴ β' πράξη, ποὺ διεπιστώσαμε μιὰν ἀπροσδόκητην ὄντως ἀδυναμία της, στὶς δραματικὲς στιγμὲς τοῦ ἔργου, καὶ λέμε ἀπροσδόκητην, ἐπειδὴ ἡ κ. Ριτσιάρδη, ἀντιθέτως πρὸς τὸ πλεῖστον τῶν ὀπερεττικῶν ἀστέρων, εἶναι κυρία ἀναμφισβητήτων μουσικῶν προσόντων. Ὁ κ. Κοφινιώτης ὡς συνταγματάρχης Πάλτιτς ἔπαιξε πολὺ ψυχολογημένα. Ὁ κ. Οἰκονόμου ὡς Σουϊτάγκα ἔδειξε πῶς δὲν ἔχει λυτρωθῇ ἀκόμη ἀπὸ τὸν κλοιὸ τῶν ξένων ἐπιδράσεων, ἐνῷ εἶναι καιρὸς ν' ἀποκτήσῃ δική του προσωπικότητα, ἀφοῦ ἄλλωστε ἔχει ὅ,τι χρειάζεται γιὰ ἕναν καλὸ κωμικὸν ὀπερέττας. Τῆς κ. Καψάνη ἡ κρόζα ἄχρωμη καὶ ἀλύγιστη. Τὸ σύνολο πολὺ παλοβαλμένο. Ὁ κ. Ἀρντάτωφ ἀξίζει κἄθε ἔπαινο. Ἐπίσης κι' ὁ κ. Ριτσιάρδης. Μέσα στὸ ἁρμονικὸ αὐτὸ σύνολο, μόνο τὰ βάναυσα σκηνικὰ τῆς β' πράξεως ἦταν μιὰ πολὺ χτυπητὴ παραφωνία. Γενικά, ἂν δὲν ἀμφισβητήσῃ κανεὶς ἀπολύτως τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς στὸ ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο, καὶ πρὸ πάντων στὸν τόπο μας, ποὺ αὐτὸ ἠπαρηγκώνισε τελείως τὸ σοβαρὸ θέατρο, δὲ θἄχε κανεὶς παρὰ νὰ εὐχηθῇ καλὴ προκοπὴ στὸ θίασο τῆς κ. Ριτσιάρδη, ἂν πρόκειται νὰ δείξῃ καὶ στὸ μέλλον τὴν εὐσυνειδησία μὲ τὴν ὁποίαν ἄρχισε.

Λ. Κ.

Η Α. Μ. ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟ

Μὲ τὸ τελευταῖον του ἔργον: «ἡ Α.Μ. τὸ Ταλέντο» ὁ κ. Κωστῆς Μπαστιᾶς ἔκλεισε τὸ καλλιτεχνικόν του στάδιον ὁριστικῶς καὶ τελεσιδίκως. Δι' ἡμᾶς οὐδέποτε εἶχεν ἀνοιχθῆ εἰς τὸν κύριον Μπ. τὸ ἐν λόγῳ στάδιον ἀλλ' ὁμιλοῦντες περὶ κλεισίματός του ὑποκαθιστάμεθα εἰς τὴν θέσιν ἄλλων καὶ δὴ ἐξ ἐπαγγέλματος κριτικῶν.

Ὁ κ. Μπ. οὐδέποτε παρεξήγησε τὴν χρῆσιν τῆς πέννας. Ἀνέκαθεν ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς ἐργαλεῖον βιοποριστικόν. Ὅθεν ἀδύνατον ἦτο, ὄχι μόνον νὰ εὑρεθῇ σύμφωνος μὲ τὴν τέχνην ἡ ὁποία ὅπως γνωρίζουν ὅλοι δὲν ἔχει γαστέρα οὔτε καὶ πορτοφόλιον, ἀλλὰ οὔτε καὶ κρυφτοῦλι νὰ παίξῃ μαζί της ὅπως ἀπαιτεῖ μὲ ἀρκετὴν αὐθάδειαν λάμπουσαν ἐξ ἀρριβιστικῆς βουλιμίας.

Τῷ ὄντι ἀμίμητος ἐμφανίζεται ὁ διαπρεπὴς καὶ νεαρὸς δημοσιογράφος εἰς τὴν αὐτοκριτικὴν καὶ πλήρη δακρύων μετάνοιάν του οὐ μὴν ἀλλὰ περιέχουσαν καὶ ὑποσχέσεις διορθώματος ἐν εἴδει ἀπειλῶν γεμάτων ἀπὸ «ἀνδρισμὸν» ἄξιον πολλῆς ἐκτιμήσεως λόγῳ τῆς σεμνότητος ἡ ὁποία ... ἀπουσιάζει ἀπὸ τὰς θρασείας αὐτὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀνδρικῆς ἐγκαρτερήσεως.

Ποῦ γίνεται δ' ἡ ἀπολογία του νομίζετε, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα; Ἐνώπιον τοῦ ἔργου του; Ἐνώπιον τοῦ ἑαυτοῦ του; Ἐνώπιον τῶν θεατρίνων, τῶν κριτικῶν, τῶν ὑποστάντων τὴν δοκιμασίαν τοῦ θεατοῦ μήπως; Ἄ, μπα. Θὰ σᾶς φανῇ παράξενον, ἐν τούτοις ἔτσι εἶναι: Ἡ ἀπολογία του ἔγινε ἐνώπιον τῶν κενῶν καθισμάτων τῆς πλατείας. Ὤ, ἂν ἦσαν πλήρη! Ἀλλὰ δὲν θὰ τοὺς συγχωρηθῇ ποτὲ αὐτὴ ἡ συμπεριφορά. Ἰδοὺ λοιπόν. Μετανοοῦμεν, κύριοι, δημοσίᾳ κατὰ τρόπον τίμιον καὶ εὐσυνείδητον. Εἴμεθα ἐν τάξει; (ἔχομεν ὅθεν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέλθωμεν δριμύτεροι).

Θαυμαστὴ φύσις. Ἔχει πολλὰς πηγὰς τὸ ταλαντοφόρον ποτάμιον. Καθόλου παράδοξον νὰ εὑρεθῶμεν αὔριον πρὸ ἐκπλήξεων. Μήπως τὸ θαῦμα ἐν τῇ πόλει Κανᾶ δὲν ἔλαβε χώραν ἐπὶ τῆς γῆς; Ὁ χείμαρρος ἄλλοτε κατεβάζει καὶ

ἄλλοτε ὄχι. Καὶ τὸ γάλα τῶν θηλαστικῶν κόβεται μὰ καὶ ἐπανέρχεται.

Ἀλλ' ἂς ἀφίσωμεν τὰς λοιδωρίας. Ὑπάρχει καὶ σοβαρὸς τόπος εἰς τὴν ὑπόθεσιν Κωστῆ Μπαστιᾶ. Πρόκειται περὶ χαρακτῆρος ἐρχομένου μὲ ὀλίγην καλὴν προσπάθειαν εἰς ἀσφαλῆ αὐτογνωσίαν. Καὶ ἄλλοτε συνέβη ν' ἀντιληφθῇ σπουδαῖον παραστράτημα καὶ ἔσπευσε νὰ τὸ διορθώσῃ, ἤγουν ν' ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα. Καὶ τώρα πιστεύομεν ὅτι θὰ σταθῇ ἀκόμη ὀλίγον εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν στίβον μέχρις οὗ ὁριστικῶς πλέον ἀντιληφθῇ τὸν δρόμον του καὶ ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὸν δι' ὃν ἔχει γεννηθῇ καὶ προορισθῇ, ἤγουν ρεζισὲρ διαφημιστικῶν γραφείων.

ΣΕΝΙΟ

Ο ΓΙΑΝΙΓΚΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟΝ

Ὁ γνωστὸς Γερμανὸς καλλιτέχνης τῆς ὀθόνης Γιάνιγκς ἔπαιξεν ἐσχάτως ἔργον ποὺ εἶχε τὴν πρωτοφανῆ πρωτοτυπίαν νὰ μὴ ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸ κανένα γυναικεῖον πρόσωπον.

«Κάτω οἱ θηλυκοὶ ἀστέρες τῆς ὀθόνης, ποὺ ἐκυριάρχησαν κι' ἐκινδύνευσαν νὰ μᾶς ἐκτοπίσουν ἢ νὰ μᾶς θέσουν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ» κηρύσσει τώρα ὁ Γιάνιγκς.

Τὸ ἔργον πρωτοπαίχθηκε εἰς τὸ Λονδῖνον. Μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως ἐνεφανίσθη ὁ ἴδιος ὁ πρωταγωνιστὴς ἀπὸ σκηνῆς καὶ ηὐχαρίστησε τὸ κοινὸν ἐπευφημηθεὶς ἀγρίως.

Ὁ γνώριμός μας ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχαίων ναύαρχος Κὰρρ τὸν προσεφώνησεν· ἀνταπαντῶν ὁ Γιάνιγκς εἶπεν:

«Ἐμεῖς οἱ γερμανοὶ καλλιτέχναι ἕνα σκοπὸν ἔχουμε· ν' ἀνασυνδέσουμε διὰ τῆς τέχνης τοὺς δεσμοὺς ποὺ ἡ ἔχθρα τοῦ πολέμου ἔσπασε».

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΙ' ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ FREUD

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ὡς μέθοδος, ἡ ψυχανάλυση ἔχει τὸ ἐξῆς ἀναμφισβήτητο προνόμιο· ὅτι δίνει πρακτικὰ ἀποτελέσματα σπουδαῖα στὴ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ψυχοπαθῶν.

*Ἡ συνεργασία τοῦ ψυχαναλυτὴ καὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξῆς πρακτικὴν ὠφέλειαν· ὁ ἀσθενὴς ποὺ ἀρχίζει νὰ βλέπῃ μέσα του καθαρὰ κατορθώνει, μὲ τὸν καιρό, νὰ μεταφέρῃ στὸ βασίλειο τῆς συνειδήσεως ὅλες του τὶς τάσεις ποὺ ἦταν κρυμμένες στὸ ὑποσυνείδητο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του. Κι' ἔτσι γιατρεύεται τελειωτικά. Γιατρεύεται, γιατὶ ἡ ἀρρώστεια του ἦταν ἀκριβῶς ὁ ὀργιασμὸς αὐτῶν τῶν ἄτακτων, ἀνυπότακτων ὑποσυνείδητων τάσεών του ποὺ ἐπηρέαζαν τὸ νευρικό του σύστημα. Ὁριστικά, γιατὶ μιὰ φορὰ ποὺ φιλτράρονται ὅλα αὐτὰ τὰ ὑποσυνείδητα στοιχεῖα στὸ φίλτρο τῆς φωτεινῆς συνειδήσεως δὲν μποροῦν πειὰ νὰ ξαναγυρίσουν στὸ ὑποσυνείδητο, ἢ κι' ἂν ξαναγυρίσουν δὲν μποροῦν νὰ ἐπηρεάζουν παθολογικὰ τὸ νευρικὸ σύστημα. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμε πὼς στὴν ἐξέλιξη τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι μία περίοδος ποὺ παίζει οὐσιαστικὸ ρόλο καὶ ποὺ ὁ Freud ὀνομάζει «συναισθηματικὴ ἀφύπνιση ἢ μεταφορὰ» (Transfert affectif) Εἶναι δηλ. ἡ ἐποχὴ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται ὡρισμένα συναισθήματα γιὰ τὸ θεραπευτή του (ἔχθρα ἢ ἐμπιστοσύνη, μῖσος ἢ ἔρωτα σαρκικό). Μ' αὐτὰ τὰ συναισθήματα ξυπνάει ὁλόκληρος ὁ συναισθηματικὸς βίος καὶ κατευθύνεται πρὸς τὸ γιατρό. Μὲ τὴ καινούργια αὐτὴ προσπάθεια τῆς αἰσθηματικῆς του ἐνεργείας θέλει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὶς «σύνθετες τάσεις» του καὶ νὰ συγκεντρωθῇ σ' ἕνα καινούργιο ἀντικείμενο ποὺ ὁ ψυχαναλυτὴς πρέπει νὰ καταστήσῃ σύμφωνο μὲ τὴς πραγματοποιήσιμες, κατὰ φυσιολογικὸν τρόπον, τάσεις τοῦ ἀσθενοῦς. Ὁ ψυχαναλυτὴς, ποὺ πρέπει νὰ βρίσκῃ τὸν ἁρμόζοντα τρόπον γιὰ τὴν κάθε εἰδικὴ περίπτωση, ἔχει τρία μέσα ποὺ τὸν βοηθοῦν γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν γέννηση τῆς «συναισθηματικῆς αὐτῆς ἀφυπνίσεως». 1) Τὴν καταδίκη (Conbamnatio) τῶν συναισθημάτων, δηλ. νὰ καταφέρνῃ ὥστε ὁ ἴδιος ὁ ἀσθενὴς νὰ καταπολεμᾷ τὴς τάσεις του ἐκεῖνες ποῦνε ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθοῦν 2) τὴν ἐξιδανίκευαν (idealisierung) τῶν συναισθημάτων δηλ. νὰ κάνῃ τὸν ἀσθενῆ νὰ πιστεύσῃ πὼς ἐλατήριο μιᾶς αἰσθησιασκῆς του ἀνάγκης εἶναι ἡ ἐπίτευξη ἑνὸς ἀνωτέρου σκοποῦ 3) τὴν ἀποκατάσταση (rehabilitatio) τοῦ γεννετηείου μηχανισμοῦ ὅπως ἁρμόζει σὲ κάθε περίπτωση.

Θρησκεία, Τέχνη καὶ Φιλοσοφία εἶναι τάσεις τέτοιες ποὺ οἱ παθολογικὲς καταστάσεις τῶν νευρώσεων ἀποτελοῦν τὴς χονδροειδεῖς τους παρωδίες.

Ἡ Φιλοσοφία τῆς «ψυχαναλύσεως» θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπο ὑποταγμένο σὲ δυὸ ἀντίθετες ἀρχές: τὴν ἀρχὴ τῆς αἰσθηματικῆς εὐχαριστήσεως (ἡδονῆς) καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς πραγματικότητας. Ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὴς δύο, χάρις σ' ἕνα συμβιβασμό τους ποὺ χρησιμοποιεῖ κατὰ τὴς περιστάσεις κι' ὅσο τὸ δυνατὸν πρὸς τὸ συμφέρον του. Κι' ὁ καλλιτέχνης, κι' ὁ θρησκευτικὸς κι' ὁ θεωρητικὸς ἀποτραβιῶνται ἀπ' τὴ σκληρὴ πραγματικότητα γιὰ νὰ βυθισθοῦν στὴ γλυκύτητα τοῦ ὀνείρου. Ὁ ἄρρωστος ὅμως τὴν ἀποφεύγει γιὰ νὰ ζητήσῃ ἄσυλο στὴ νευροπάθεια.

Ἡ Φιλοσοφία τῆς «ψυχαναλύσεως» βασίζεται, ἀπάνω στὴν ἀγωγὴ τοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ αἰσθήματος τῶν δύο αὐτῶν ἐμψυχωτικῶν δυνάμεων, τῆς ζωῆς. Μὲ τὴ διπλῆν αὐτὴ βάση ἀποκαθιστᾶ τὴν σπουδαιότητα τῆς διαθέσεως καὶ τῆς λογικῆς τοῦ αἰσθήματος» (raison du coeur) *κι' «ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σ' ἕναν αἰσιόδοξον ἰδεαλισμὸ ποὺ ἱκανοποιεῖ, μὲ νέαν βιολογικὴν μορφήν, τὴν αἰώνιαν ἀνάγκην τοῦ πιστεύειν.*

Παρ' ὅλο ποὺ εἶναι σύντομη ἡ ἔκθεση αὐτὴ τῆς μεγάλης θεωρίας τοῦ Freud *δὲν παραλείπει κανένα ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά της σημεῖα. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ διαβάζει αὐτὲς τὴς γραμμὲς, ἂν εἶναι χωρὶς προκατάληψη, θ' ἀναγνωρίσῃ πὼς ὅσο κι' ἂν ἡ θεωρία αὐτὴ εἶνε μεγαλοφυής, ἔχει κάτι τὸ ἐπιτηδευμένο. Πρεσβεύει μίαν ἀδικαιολόγητον ὑπαγωγὴ ὅλων τῶν ἐνστίκτων στὸ γεννετήσοι ὁρμέμφυτο, στὴν* Libido *κι' ἡ* Lebido, *αὐτὴ μὲ τὴν ὑπερβολικὴ γενίκευσή της γίνεται κάτι τι τὸ ἀφηρημένο, τὸ ἀόριστο. Αὐτὸ τὸ λάθος, εἶναι τὸ λάθος κάθε πρωτόβγαλτου συστήματος, εἶναι ἡ μανία τῆς «ἀπολύτου ἀρχῆς».*

Ἀλλὰ κι' ἂν θεωρήσουμε τὴ θεωρία σωστὴ στὴς γενικές της γραμμὲς, δυσκολευόμαστε ν' ἀσπασθοῦμε τὴς βεβιασμένες ἐξηγήσεις ποὺ δίνει ὁ Freud *κι' ἡ Σχολή του στὴς λεπτομερειακὲς περιπτώσεις τοῦ βίου μας, τοῦ καθημερινοῦ μας βίου. Καταντάει νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς ἡ λήθη εἶναι πειὸ προβληματικὴ ἀπὸ τὴ μνήμη, πὼς ὅλες οἱ «ἀποτυγχάνουσες πράξεις» εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιστάσεως ἢ ἀνυποταξίας κάποιας ὑποσυνειδήτης τάσεώς μας (κατὰ προτίμησιν γεννετησίας), ἐνῷ στὴς περισσότερες περιπτώσεις μπορεῖ νὰ δοθῇ μιὰ ἁπλούστερη καὶ φυσικώτερη λύση. (1)*

1) Καταντάει νὰ παραδεχθῇ πὼς ἡ διαστροφὴ μιᾶς λέξεως (ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ ἀπλούστατα ἀπὸ τὴν ἠχητικὴ ὁμοιότητά της πρὸς τὴν πρωην.υμένη ἢ πρὸς μίαν ἄλλην προαναφερομένη λέξη) ἔχει αἰτία κάποιαν ὑποσυνείδητη ἐρωτικὴ κλίση ποὺ ἡ σωστὴ προφορὰ τῆς λέξεως θυμίζει στὸ διαστρέφον τὴν λέξιν πρόσωπον.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΠΙ ΜΙΑΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ

Φαίνεται ἡ Ἑλλὰς ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ὅπως κοσμήσῃ τὰ δημόσια αὐτῆς κέντρα διὰ τῶν προτομῶν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἵτινες συνέβαλον εἰς τὴν ἀνάπτυξίν της καὶ τὴν εὐημερείαν της.

Πρὸ ἡμερῶν ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ Σολωμοῦ. Τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγιον, μετ' ὀλίγον θέλει στήσῃ εἰς τὸ Ἡρῶον του τὴν προτομὴν τοῦ Χρήστου Καψάλη, τοῦ θρυλικοῦ ἥρωος ὅστις ἀνετίναξε τὴν πυριτιδαποθήκην κατὰ τὴν 10 Ἀπριλίου 1826 ὅτε ἐγένετο ἡ ἔξοδος.

Πάντα ταῦτα εἶναι τεκμήρια ἑνὸς ὀργασμοῦ καλλιτεχνικοῦ ὅστις, ποικιλοτρόπως ἐκδηλούμενος ἐσχάτως, προσιωνίζει μίαν ἀνύψωσιν τοῦ διανοητικοῦ μας ἐπιπέδου καὶ στερροποίησιν ἑνὸς πολιτισμοῦ γηγενοῦς, ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Διότι ἀναμφιβόβως ὁ κατέχων τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου του σέβεται περισσότερον τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποῖαν ζῇ, ὅπου πρόσωπα καὶ πράγματα τὸν συνδέουν ἀρρήκτως μὲ τὸ παρελθόν. Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καθῆκον ἔχει νὰ ὑποστηρίζῃ, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως, τοὺς προτεργάτας τῶν καλλιτεχνικῶν μας τρόπον τινα ζυμώσεων. Πράγματοι οὗτοι εἶναι ἀγωνισταί, πολλάκις παλαίοντες μόνοι ἐναντίον ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν πάντες δὲ γνωρίζωμεν μέχρις ὅτου ἀναπτυχθῇ ὁ μύκης, ὁ προκαλῶν τὴν ζύμωσιν, πόσαι δυσχέρειαι πρέπει νὰ καταβληθῶσιν. Ἡ ἐργασία του εἶναι λεπτοτάτη.

Καὶ ἐπὶ τῆς τελευταίας προτομῆς ὄντως μένωμεν κατάπληκτοι διὰ τὸν ἀκατάβλητον ζῆλον καὶ τὴν χαλύβδινον θέλησιν τοῦ κ. Χρήστου Εὐαγγελάτου διευθυντοῦ τῆς «Στερεᾶς Ἑλλάδος» ὅστις τόσας ὑπηρεσίας μέχρι τοῦδε ἔχει προσφέρει εἰς τὴν ἀκτῖνα τῆς δράσεώς του. Εἰς ἐκεῖνον ὀφείλεται ἡ ἐξεύρεσις τοῦ χώρου εἰς ὃν ἔκειτο ἡ οἰκία ἐν' ἢ ἀπέθανεν ὁ Βύρων. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν ἐκείνου αἱ ἑορταὶ ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ Ἄγγλου ποιητοῦ. Εἰς ἐκεῖνον τόσαι προτομαὶ ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐν' ἡ τελευταία ἡ τοῦ Καψάλη. Θέλει ἐρωτήσει ἴσως τις:

— Καλά. Καὶ τὰ χρήματα;

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ μυστικὸν τῶν ἀνθρώπων τῆς θελήσεως. Κατορθώνουν ἐκεῖνο ποὺ οἱ ἄλλοι ἀδυνατοῦν καὶ νὰ τὸ σκεφθοῦν.

Τὰ χρήματα ὁ Εὐαγγελάτος τὰ ἐξηκονομεῖ διὰ μέσου τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἐφημερίδος του.

Τί νὰ ποῦν ἄρά γε μερικοὶ μεγαλόσχημοι περιβεβλημένοι μὲ ὕπατα ἀξιώματα, δυνάμενοι νὰ κινητοποιήσουν συνεργεῖα ὁλόκληρα ἐργατῶν καὶ ἑκατομμύρια οἱ ὁποῖοι φέρνουν τὸν κατακλυσμὸ ὅταν ἕνα σπασμένο τζάμι πρόκειται νὰ ἀντικατασταθῇ σὲ κάποιο μουσεῖο, ὅταν κ.τ.λ.

Τὰ «Παρασκήνια» ἀγωνιζόμενα εἰδικῶς διὰ τὸ Θέατρον δὲν δύνανται νὰ παρίδουν πᾶσαν προσπάθειαν συσχετιζομένην μὲ τὴν τέχνην καὶ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος. Παροτρύνει δὲ τοὺς ἀναγνώστας του ὅπως ὑποστηρίζουν κάθε ἀγῶνα ὅστις μᾶς ἄγει εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων Ἐθνῶν.

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΣΤΗ ΝΕΑ ΦΟΥΝΛΑΝΔΙΑ

Μῆνας ἔμπαινε, μῆνας ἔβγαινε, ἐμεῖς καθόμαστε στοὺς πάγκους μας καὶ ψαρεύαμε γάδους. Τὸ καλοκαίρι καὶ ὁ χειμῶνας περνοῦσαν καὶ μεῖς βρισκόμαστε ὁλοένα στὴν ἴδια θέση, στὴ μέση τῆς θάλασσας, στὰ σύνορα δυὸ ἠπείρων, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Τέσσερις ἕως πέντε φορὲς τὸ χρόνο πηγαίναμε στὸ Μικελὸν γιὰ νὰ πουλήσωμε τὰ ψάρια μας καὶ ν' ἀνεοδιαστοῦμε. Ὕστερα σηκώναμε πάλι πανιά, ξανοίγαμε στὸ πέλαγος, ἀγκυροβολούσαμε στὸ ἴδιο βάθος καὶ ψαρεύαμε γάδους—γιὰ νὰ πλωρίσωμε πάλι στὸ Μικελὸν καὶ νὰ ξεφορτώσωμε. Στὸ Μικελὸν δὲν εἶχα πατήσῃ ποτὲ τὸ πόδι μου στὴν ξηρά. Γιατὶ τάχα νἄβγαινα καὶ στὴν ξηρά; Ἔβλεπε κανεὶς ἐκεῖ πέρα πολὺ λίγους ἀνθρώπους στὴν πλατεῖα, σαῦτὴ τὴ μικρὴ γωνιὰ τῆς γῆς, ποὺ μόνο λίγοι ψαράδες καὶ κάτι καραβοκύρηδες κατοικοῦσαν.

Τὸ πλοῖο μας ἦταν ἕνα ρωσσικὸ ἰστιοφόρο κι' ἔφερνε τὸ ὄνομα «Κογκό», ἕνα πραγματικό, ρωσσικὸ μπάρκο, ποὺ εἶχε ἀκόμα στὶς πλευρές του μερικὲς μισοσκεπασμένες τηλεβολῆθρες ἀπὸ τὰ παλιότερα χρόνια του. Ὀχτὼ ἄνθρωποι εἴμαστε στὸ κατάστρωμα, δυὸ Ὁλλανδοὶ κι' ἕνας Γάλλος, δυὸ Ρῶσσοι κ' ἐγώ· οἱ ὑπόλοιποι ἦταν Νέγροι.

Τὸ «Κογκὸ» εἶχε τέσσερις βάρκες. Μ' αὐτὲς ξανοίγαμε τὸ πρωῒ στὸ πέλαγος καὶ τραβούσαμε τὰ παραγάδια μας, τὸ καλοκαῖρι στὶς τρεῖς καὶ τὸ χειμῶνα μόλις ἐχάραζε καὶ τὸ βράδυ τὰ ρίχναμε πάλι, στὴν ἴδια πάντα θέση, ἑφτακόσιες ἕως ὀχτακόσιες ὀργυὲς N. Δ. τοῦ «Κογκό».

Ἡ κάθε μέρα περνοῦσε σὰν τὴν προηγούμενη, ὁλοένα βρισκόμαστε ἐκεῖ πέρα. Ἡ ζωή μας δὲν εἶχε καμμιὰ ποικιλία· ἀκόμα δὲν ξέραμε πάντα σίγουρα πότε ἦταν Κυριακὴ καὶ πότε Δευτέρα. Τὸ μόνο πρᾶγμα, ποὺ ἔκανε τὶς συνθῆκες μας ἐν γένει νὰ διαφέρουν ἀπὸ τῶν ἄλλων ψαράδων τῆς Νέας Φουνλανδίας, ἦταν τὸ ἀσυνείδιστο γεγονὸς πὼς ὁ καραβοκύρης εἶχε καὶ τὴ γυναῖκα του μαζί του στὸ πλοῖο. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἦταν ἕνα νέο μὰ πολὺ ἀντιπαθητικὸ πλᾶσμα, μὲ κρεατοελιὲς σὰν ρῶγες στὰ χέρια, τρομακτικὰ ἀδύνατη καὶ πολὺ μικρόσωμη.

Τὴ βλέπαμε σχεδὸν κάθε πρωΐ, μόλις μπαίναμε στὶς βάρκες· σηκωνόταν ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ὥρα, ἦταν ἀκόμα νυσταγμένη καὶ ντυμένη πολὺ ἀκατάστατα. Θὰ μποροῦσε νὰ καθήσῃ μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ—μὰ ὄχι, κάτι τέτοιο δὲν λέγεται μὰ τὴν ἀλήθεια. Κι' ὅμως, μ' λο ποὺ ἦταν τόσο βρώμικη καὶ ποτὲ δὲν εἶχε ἀλλάξει μιὰ κουβέρτα μαζί μας, ἐμεῖς τὴν ἀγαπούσαμε, τὴν ἀγαπούσαμε ὅλοι, ὁ καθένας μὲ τὸ δικό του τρόπο καὶ δὲ θὰ θέλαμε νὰ τὴ στερηθοῦμε. Τόσον ὀλιγαρκεῖς εἴχαμε γίνει.

Δὲν εἴμαστε θαλασσινοί, ἀλλ' ἁπλῶς ψαράδες. Ἕνας θαλασσινὸς ἀρμενίζει ὁλοένα πιὸ ἀνοιχτά, μὰ φτάνει στὸ τέλος κάπου καὶ τελειώνει τὸ ταξείδι του, ὅσο πολὺ κι' ἂν διαρκέσῃ· ἐμεῖς ὅμως, ἐμεῖς ἐμέναμε ἀκίνητοι, ἀκατάπαυστα, αἰωνίως ἀκίνητοι, μ' ὅλες τὶς ἄγκυρες τοῦ μπάρκου μας φουντωρισμένες. Πηγαίνοντας ἔτσι, κατάντησε στὸ τέλος νὰ μὴ μποροῦμε νὰ φαντασταῦμε, τί λογῆς τέλος πάντων φαίνεται ἡ ξηρά. Εἴχαμε ἀλλάξει ὅλοι μας πολύ. Ἡ διαρκὴς ἀκινησία μᾶς εἶχε ὅλους παράξενα ἀποχαυνώσει, μᾶς εἶχε ἀναισθητήσει πραγματικά. Δὲ βλέπαμε τίποτ' ἄλλο, παραδομίχλη καὶ θάλασσα καὶ δὲν ἀκούγαμε τίποτ' ἄλλο παρὰ τὸν ἀέρα καὶ τὸν καιρό, ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κάτω· δὲν ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τίποτα καὶ δὲν εἴχαμε καμμιὰ μακρύτερη σκέψη νὰ κάνωμε. Καὶ γιατὶ τάχα νὰ σκεφθοῦμε; Ἡ διαρκὴς ἀσχολία μας μὲ τὸ ψάρεμα, μᾶς εἶχε κάνει καὶ τοὺς ἴδιους ψάρια, κάτι παράξενα, σαρκῶδη θαλασσινὰ ζῶα, ποὺ ἑρπόμαστε πάνω σ' ἕνα πλοῖο καὶ μιλούσαμε μιὰν ἰδιαίτερη γλῶσσα, ποὺ μόνον ἐμεῖς καταλαβαίναμε.

Οὔτε διαβάζαμε, δὲ διαβάζαμε τίποτα. Γράμματα δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μᾶς ἔρθουν ἐκεῖ ἔξω στὴ θάλασσα, ποὺ βρισκόμαστε, κ' ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ πυκνὴ ὁμίχλη ποὺ ρουφούσαμε, ἡ καθημερινή μας ἐνασχόληση μὲ τὰ ὦμὰ ψάρια, τὸ ἀκατάπαυστο κάρρωμά μας πάνω στοὺς πάγκους, ὅλ' αὐτὰ εἶχαν νεκρώσει τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς μας.

Τρώγαμε, δουλεύαμε καὶ κοιμόμαστε. Ὁ μόνος ἀπὸ μᾶς ποὺ δὲν εἶχε χάσει ὁλότελα τὸ κεφάλι του καὶ εἶχεν ἀκόμα κάποιες σχέσεις μὲ τὴ ζωή, ἦταν ὁ Γάλλος. Μὲ τράβηξε κάποτε παράμερα στὸ κατάστρωμα καὶ μὲ ρώτησε μὲ σοβαρώτατο ὕφος :

«Λὲς νὰ κάνουν τώρα πόλεμο στὰ μέρη μας;»

Εἴχαμε γίνει τόσον ἀδιάφοροι γιὰ κάθε πρᾶγμα, ποὺ σχεδὸν δὲ μιλούσαμε πιὰ μεταξύ μας. Ξέραμε πολὺ καλά, ποιὰ θᾶταν ἡ ἀπάντηση σὲ κάθε ἐρώτημα, κι' ἀκόμα, συνέβαινε πολὺ συχνά, νὰ καταβάλλουμε μεγάλο κόπο, γιὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἕνας τὴ γλῶσσα τοῦ ἄλλου. Γιατὶ ποιὸ τὸ ὄφελος, ἂν ἡ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ πλοίου ἦταν ἀγγλικά! Τόσον οἱ Ὁλλανδοὶ ὅσο καὶ ὁ Γάλλος, ἦταν πολὺ ἀστοιχείωτοι καὶ πεισματάρηδες, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ τὰ μάθουν, κι' ἀκόμα καὶ οἱ Ρῶσσοι, σὰν ἤθελαν νὰ ποῦν κάτι μακρύτερο, πηδούσανε ξαφνικὰ θυμωμένοι στὰ ρωσσικά. Μὲ δυὸ λόγια, εἴμαστε ἀπὸ κάθε ἄποψη ἐλεεινοὶ καὶ ἀξιοδάκρυτοι.

Ὅμως καμμιὰ φορά, ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε καὶ τραβούσαμε τὰ παραγάδια, περνοῦσε πλάϊ μας κανένα ξένο βαπόρι, κανένας πελώριος, γεμάτος ἀτμοὺς κολοσσός, ποὺ σφύριζε καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ χανότανε στὴν ὁμίχλη. Αὐτὰ τὰ γιγάντια τέρατα, ποὺ πρόβαλλαν κ' ἐξαφανίζονταν πάλι σὲ λίγο, εἶχαν μιὰ τρομερὰ παράξενην ὄψη. Ὅταν συνέβαινε νὰ περνᾶνε τὴ νύχτα καὶ τὰ φῶτα τοῦ βαποριοῦ μᾶς ἐκοίταζαν μὲ τὰ στρογγυλά, φλογώδη τους βωδομάτια, κατὰ μῆκος τοῦ σκελετοῦ τους, ἐβγάζα με μιὰ ξαγνικὴ κραυγὴ δέους καὶ ἀπορίας. Ὅταν ἦταν γαλήνη, ἡ πίεση τοῦ ἀέρα, ποὺ ἔκαναν τὰ γιγάντια αὐτὰ φαντάσματα, ἔφτανεν ὡς ἐμᾶς καὶ οἱ βάρκες μας χοροπηδοῦσαν ὕστερ' ἀπὸ ὥρα πάνω στὰ βαρειὰ κύματα, ποὺ ἐτάραζαν τὴ θάλασσα, καθὼς περνοῦσε τὸ πλοῖο.

Συνέβαινε κάποτε, ὅταν ὁ καιρὸς ἤτανε διαυγής, νὰ καταφέρει ὁ βὰν Τάτσελ, ὁ σύντροφός μου τῆς βάρκας, ποὺ εἶχε καλὰ μάτια, ν' ἀνακαλύψῃ πέρα στὸν ὠκεανὸ κανένα ἰστιοφόρο· μ' αὐτὰ ποτὲ δὲ ζυγώνανε τόσο, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ ξεχωρίσωμε κανέναν ἄνθρωπο πάνω στὸ κατάστρωμα. Δηλαδὴ δὲ βλέπαμε ποτὲ ἄλλους ἀνθρώπους ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δικούς μας: ἕνα μάγειρο, ὀχτὼ ψαράδες καὶ τὸν παραλυτικὸ καραβοκύρη μὲ τὴ γυναίκα του.

Περίεργα συναισθήματα ξυπνοῦσαν κάποτε μέσα μας, ὅταν καθόμαστε καὶ τραβούσαμε μὲ κόπο τὰ παραγάδια, κι' αὐτά, θαρρεῖς, δὲν μποροῦσανε ν' ἀνεβοῦνε: τότε μᾶς φαινόταν σὰν κάτι κρυμμένα χέρια, ἐκεῖ βαθειά, νὰ κρατοῦσαν γερὰ τὰ ἀγκίστρια μας, καὶ νὰ κάνανε τὴ βάρκα μας νὰ γέρνῃ ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά. Φώναζε τότε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, τὰ δόντια μας χτυποῦσαν καὶ μᾶς κυρίευε ἕνας τρελλὸς φόβος. Ξεχνούσαμε ποῦ εἴμαστε καὶ τί κάναμε καὶ μιὰ λύσσα μᾶς ἔπιανε μ' αὐτὴ τὴν πάλη μας μὲ τὶς ἀόρατες δυνάμεις τῶν βυθῶν τῆς θαλάσσης ποὺ δὲν ἤθελαν ν' ἀφήσουν ὅ,τι ἔπιαναν μιὰ φορά.

Ὅταν γεννιόταν κανένα τέτοιο συναίσθημα σ' ἕναν ἀπὸ μᾶς, τότε τραγουδοῦσε γιὰ τὴν καλοκαιριά, γιατὶ νομίζαμε ὅλοι μας, πὼς ἡ ὁμίχλη ἔφταιγε γι' αὐτό. Κάποτε συνέβαινε κι' ὅλας, ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε καὶ πίναμε, νὰ θαρροῦμε πὼς κάτι παράξενα, φανταστικὰ πλάσματα μᾶς γνέφανε μέσ' ἀπὸ τὴν ὁμίχλη καὶ τὴ θάλασσα, πὼς κινούσανε τὰ μεγάλα φουντωτὰ κεφάλια τους κ' ἐξαφανίζονταν πάλι στὴ στιγμή. Κομματιασμένα καὶ κούφια σὰ στοιχειὰ σώματα αἰωροῦντο ἕνα γύρω μέσα στὸν ἄσπρο ἀτμό, μεγάλα σὰ βουνά, ἔτρεχαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κατὰ ποῦ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, τρεμουλιαστὰ καὶ μὲ βαρειὰ βήματα, ἀπὸ τὴ δύση στὴν ἀνατολὴ κ' ἐτυλίγονταν ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀέρα μὲ τὰ ὁμιχλώδη τους μέλη μέσα σὲ κάτι πελώριους μανδύες, ποὺ ἀνέμιζαν κυνηγώντας τα.

Ὁ βὰν Τάτσελ καὶ γὼ εἴδαμε μιὰ φορὰ ταυτοχρόνως ἕνα δραμα, ποὺ παρὰ λίγο ν' ἀπολιθωθοῦμε: ἤτανε κάποιο σκοτεινὸ βράδυ, ποὺ ἐρρίχναμε τὰ παραγάδια μας· εἴδαμε ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ αἰωρεῖτο στὸν ἀέρα, τὸ κεφάλι του ὅλο ἔβγαζε φλόγες, σφύριζε σὰν ἄνεμος θυέλλης, αὐτὸ μάλιστα τὸ ἀκούσαμε καὶ οἱ δυό μας. Ὕστερ' ἀπὸ λίγο πέρασε ἀπὸ δίπλα μας ἕνα βαπόρι· ἐβγάλαμε μιὰ δυνατὴ φωνή, ὅταν ἐσφύριξε περνῶντας, κι' ὕστερα ἐξαφανίστηκε.

Ὅταν ὅμως τὸ πρωῒ σηκώναμε πιὰ τὰ παραγάδια μας καὶ ζυγώναμε μὲ τὶς καλοφορτωμένες μας βάρκες πίσω στὸ «Κογκό», ἡ καλή μας λεία καὶ ἡ εὐχαρίστηση πὼς εἴχαμε πιὰ τελειώσει τὴν πιὸ φοβερὴ δουλιὰ τῆς ἡμέρας, μᾶς ἔκαναν ν' ἀνησυχοῦμε καὶ νὰ αἰσθανόμαστε μ' ἕνα διαφορετικὸ πιὰ τρόπο. Κι' ἔτσι συνέβαινε συχνὰ νὰ δοκιμάζωμε μιὰν ἐντελῶς φυσικὴ χαρά, βασανίζοντας τὰ ψάρια μας, ναί, βασανίζοντας τὰ ἴδια μας τὰ ψάρια. Οἱ δυὸ Ρῶσσοι μάλιστα ἦταν μοναδικοὶ γι' αὐτό. Ἔπιαναν τὰ μεγάλα ψάρια ἀπὸ τὸ κεφάλι, μπήγοντας τὰ δάχτυλά τους μέσα στὰ μαλακά τους μάτια καὶ τὰ κρατοῦσαν ψηλὰ γελώντας ἕνα παράξενο γέλοιο καθὼς τὰ κοιτοῦσαν.

Μιὰ μέρα παρατήρησα πὼς ἕνας ἀπὸ τοὺς Ρώσσους δάγκασε ἕνα ὦμὸ ψάρι, ἔμπηξε βαθειὰ τὰ δόντα του στὸ ψαχνό του καὶ τὸ κράτησε ἔτσι ἴσαμε δυὸ λεπτά, ἐνῷ, δαγκάνοντάς το, ἐσφαλοῦσε τὰ δόντια του.

Αὐτὰ τὰ παχειὰ σώματα τῶν ψαριῶν εἶχαν γενικὰ μιὰ μεγάλη ἐπίδραση ἀπάνω μας· μποροῦσαμε νὰ ἐρεθιστοῦμε ἀπίστευτα, ἀνοίγοντας τὶς λεῖες τους σάρκες. Τοὺς χωρίσαμε σὲ δυό, ἐνῷ ἀκόμα ἐζοῦσαν, τὴν κοιλιά τους, ἀνακατεύαμε, χωρὶς λόγο, ὥρα πολὺ τὰ σπλάχνα τους καὶ λερωνόμαστε μὲ τὸ αἷμα τους, σὲ βαθμὸ ποὺ δὲ χρειαζόταν.

Ὁ Γάλλος ἀπέφευγε πάντα τέτοιου εἴδους ἐντυφήσεις, ἀπεναντίας ὅμως ἐφλογίζοταν ἀπὸ ἕνα παράφορο πάθος γιὰ τὴ γυναῖκα τοῦ καραβοκύρη, πρᾶγμα ποὺ δὲν αἰσθανόταν καμμιὰν ἀνάγκη νὰ κρύψῃ. Τῶλεγε σ' ὅλους μας καθαρὰ καὶ ξάστερα: «Τὴν ἀγαπῶ, ναί, ὁ θεὸς τὸ ξέρει, τὴν ἀγαπῶ!» ἔλεγε πολλὲς φορὲς τὴν ἡμέρα.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς νέγρους, ποὺ τὸν ἐλέγαμε «ντοτόρο» γιατὶ στὰ νειάτα του εἶχε σπουδάσει λίγο ἰατρική, ἦταν ἐπίσης τρομερὰ ἐρωτευμένος μαζί της. Θὰ μποροῦσα, τότε, σὰ μσῦ τὸ διηγόταν, νὰ τὸν ἐσκότωνα ἀπὸ ζήλεια. Γιατὶ καὶ μὲ μένα τὸν ἴδιο συνέβαινε.

Αὐτὴ ὅμως ἐγύριζε ἀδύνατη, ἀποχαυνωμένη, τρομερὰ βρώμικη πάνω στὸ κατάστρωμα, χωρὶς νὰ παρατηρῇ τίποτα. Δὲ μᾶς ἄξιωνε οὔτε μιᾶς ματιᾶς. Κάποτε, ποὺ εἶχα κάποια δουλειὰ πάνω στὸ κατάστρωμα πίσω στὴν πρύμη, κι' αὐτὴ καθόταν ἐκεῖ σὲ μιὰ πολυθρόνα, κοιτάζοντας μπρός της, δὲν ξέρω πῶς, σκουντούφλησα πάνω σ' ἕνα σχοινὶ καὶ παρὰ λίγο νὰ ξαπλωθῶ χάμω. Αὐτὸ μὲ θύμωσε πολύ, τόσο ποὺ γύρισα πίσω κι' ἔμεινα ἐκεῖ κάμποσο, κοιτάζοντας κουτὰ κι' ἀφηρημένα τὸ σχοινί, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσω τὴ δουλειά μου—καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς θάμουν πολὺ γελοῖος ἐκείνη τὴ στιγμή. Γιατὶ ὅμως δὲ γέλασε; Καὶ γιατὶ σήκωνε τὰ μάτια της ὅλη τὴν ὥρα, ὅταν δὲ συνέβαινε τίποτα καὶ μ' ἔβλεπε γιὰ νὰ γελάσῃ; Δὲν εἶχε γιὰ τίποτα ἐπιθυμία· τὸ πρόσωπό της δὲν ἔπαιρνε καμμιὰν ἔκφραση.

«Σήπεται ζωντανή!» ἔλεγε ὁ βὰν Τάτσελ στὴν τρελλή του γλῶσσα, «μὰ τὸ θεό, σήπεται!» Καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲ θάθελε νὰ τὴ

στερηθῇ, ὁ κόσμος κι' ἂν χαλοῦσε.... Ὅταν «ἑτοιμάζαμε» τὰ ψάρια καὶ ρίχναμε πάλι τὰ παραγάδια μας, τὸ μεροδούλι μας ἐτέλειωνε πιὰ καὶ τότε περνούσαμε καμμιὰ δυὸ ὧρες τρώγοντας καὶ καπνίζοντας. Ὕστερα πηγαίναμε στὶς κοκέτες μας.

Καὶ τότε μπορούσαμε,ὅταν δὲν εἴμαστε ποτὲ κουρασμένοι, νὰ κουβεντιάσωμε λίγο καὶ νὰ διηγηθοῦμε τίποτα ἱστορίες, σὲ μιὰ βαρειὰ κι' ἀσυνάρτητη γλῶσσα, γεμάτη βλαστήμιες καὶ βάνυσα λόγια.... Ὁ Γάλλος ἤξερε νὰ διηγῆται κάτι γιὰ ἕναν ἄντρα «ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ δῇ γυναῖκα χωρὶς νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ» κι' αὐτὴ τὴν ἱστορία τὴν εἶχε διηγηθῆ ἄπε'ρες φορὲς καὶ μὲ τὴν ἴδια πάντοτε ἐπιτυχία. Οἱ Ρῶσσοι ἦταν καταγοητευμένοι ἀπὸ τὴ διήγηση καὶ γελοῦσαν ἀκατάπαυστα ἐνόσῳ τὴν ἄκουαν. Ἡ χαρά τους γιὰ τὴ βάνυση αὐτὴν ἱστορία ἦταν εἰλικρινὴς, σὰν τὴ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ, συμμάζευαν τὸ στόμα τους καὶ στριφογύριζαν ἀνήσυχοι ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ στὴν κοκέτα τους. «Ἔ καλά, κ' ὕστερα ;» ρωτοῦσαν ὅλη τὴν ὥρα. «Τί ἔγινε παρακάτω ;» Καὶ ὅμως ἤξεραν πολὺ καλά, ὅσο καὶ μεῖς οἱ ἄλλοι, ποῦ κατέληγε ἡ ἱστορία.

Ὁ βὰν Τάτσελ ἀπεναντίας δὲν ἦταν ποτὲ σχεδὸν τόσο τυχερὸς ὅταν ἐδιηγόταν τὴ ***δική του*** ἱστορία· πολὺ σπάνια εἴχαμε κέφη νὰ τὸν ἀκοῦμε.Τὸν καταλαβαίναμε πολὺ δύσκολα,ἤξερε πολὺ λίγα ἀγγλικὰ κ' ἐκτὸς αὐτοῦ ἐσκότωνε κι' αὐτὰ τὰ λίγα ποὺ ἤξερε. Ὅταν ἑτοιμαζόταν νὰ μᾶς πῇ κάτι καὶ κόμπιαζε ξαφνικὰ, μᾶς ἔβλεπε ὅλους μὲ μ'ἀν ἔκφραση ἀπογνώσεως καὶ δὲν ἤξερε πῶς νὰ τὰ βγάλῃ σ' ἄκρη. Ἦταν ἀλήθεια ἀξιολύπητος ὁ δυστυχής.

Ὁ βὰν Τάτσελ ἦταν ὁ πιὸ ἡλικιωμένος ἀπὸ τοὺς δυὸ Ὀλλανδούς, ἕνα παληὸ τομάρι, ἀρκετὰ κουφός, μὰ καλόκαρδος καὶ γουστόζος. Εἶχε φραμένα τ' αὐτιά του, χειμῶνα καλοκαῖρι μὲ μπαμπάκια,ποὺ ἐφαίνονταν πιὰ κίτρινα ἀπ' τὴν πολυκαιρία καὶ τὴ βρῶμα. Εἶχε ἕνα ἀσυνείθιστα δυσκίνητο σῶμα. Ἡ θάλασσα τὸν εἶχε κάνει σὰν παιδὶ καὶ δὲν ἤθελε νὰ ξέρῃ τίποτε πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ μύτη του. Ὅταν ἦταν ξαπλωμένος στὴν κοκέτα του, κάπνιζε τὸ δυνατὸ τσιμποῦκι του, ἔφτυνε χωρὶς νὰ δίνῃ καμμιὰ προσοχὴ μὲς στὴν καμπίνα καὶ ἄρχιζε πάντα τὴν ἱστορία του μὲ τὸν ἴδιο τρόπο :

«Ἤτανε μιὰ φορὰ κάποιο βράδυ στὸ Ἀμστερνταμ», ἔλεγε, «ἤταν τὸ τελευταῖο μου βράδυ στὸ πόρτο. Δὲ θυμᾶμαι πιὰ τί ὥρα ἦταν, ἦταν ὅμως πολὺ ἀργά», ἔλεγε ὁ βὰν Τάτσελ. Μόλις βγῆκα λοιπὸν ἀπὸ μιὰ μπύρα γιὰ νὰ γυρίσω πίσω στὸ καράβι, ἀνασκουμπωσα πρῶτα πρῶτα τὰ μπρατσάκια μου· θυμᾶμαι πῶς στὸ κάθε μου σκέλι ἔκανα δυὸ δίπλες. Ἤμουν ὅμως τόσο μεθυσμένος ποὺ μὲ τὶς δυὸ δίπλες τὸ παντελόνι μου πῆγε πάνω ἀπὸ τὰ γόνατα. Ὕστερα, ποὺ λέτε, τὸ πλώρισα κ' ἔφυγα. Γιατὶ δὲν ἤμουν πια μεθυσμένος σὰν τὴν εἶδα· ἀκριβῶς πίσω μου, στὴ μέση τοῦ δρόμου — ἂν θέτε μὲ πιστεύετε, ἂν δὲ θέτε πάλι μὴ μὲ πιστεύετε, ἦταν ὅμως μιὰ γυναίκα.»

Ὁ γέρο ἀνόητος ἀνασηκώνεται στὴν κοκέτα του καὶ μᾶς κοιτάζει. «Μιὰ ἔμορφη κυρία!» λέει. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πῇ παρακάτω. Τ' ἀγγλικά του δὲν τὸν βοηθοῦν, δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ οὔτε λέξη.

«Λοιπὸν σ' ἀκολουθοῦσε μιὰ ἀληθινὴ γυναίκα στὸ δρόμο, πέρα στὸ Ἀμστερνταμ;» ρωτᾶ ὁ «ντοτόρος», κοροϊδεύοντας, ἀπὸ τὴν κοκέτα του.

«Ναί, μιὰ γυναίκα!» λέει γοητευμένος κι' ὅλο τὸ πρόσωπό του γελᾶ. Αὐτὸ τὸν ἐρεθίζει τόσο, ποὺ ἀναγκάζεται να ὁρκισθῇ δυὸ φορές, ἐνῷ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι γελᾶμε μαζί του. Ἀπειρᾶται νὰ διηγηθῇ παρακάτω, ὅμως κομπιάζει, εἶναι ἀδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Βασανίζει τρομερὰ τὸ γέρικο μυαλό του γιὰ νὰ βρῇ μιὰ λέξη, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς κάνῃ νὰ νοιώσωμε τί θέλει νὰ πῇ, μὰ σωπαίνει, δὲ βγάζει ἄχνα. Ὅμως πειράζεται τρομερά, σὰ σταματᾶ ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς διηγήσεώς του, κ' ἔξαφνα, σὰ νἄχῃ πιὰ τελείως κυριευθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς γυναίκας αὐτῆς καὶ γεμάτος ἀγανάκτηση, γιατὶ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ἐκφρασθῇ, ξεσπᾶ σὲ μιὰν ἀφήγησῃ στὴ γλῶσσα του· ἕνας χείμαρρος παράξενων λέξεων κυλᾶ ἀπὸ τὸ στόμα του, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὅμως κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν ἐννοεῖ ἔστω καὶ μιά, ἐκτὸς τοῦ συμπατριώτη του, ποὺ κεῖται στὴν κοκέτα του καὶ ροχαλίζει.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ἱστορία τοῦ βὰν Τάτσελ, ἡ μόνη ποὺ ἤξερε καὶ ποὺ τέλειωνε πάντα ἐκεῖ. Τὴν εἴχαμε ἀκούσει ἄπειρες φορές· ἄρχιζε διαρκῶς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ κείνη τὴ βραδυὰ στὸ Ἀμστερνταμ. Ἦταν μιὰ πολὺ πιθανὴ ἱστορία καὶ κανεὶς μας δὲν ἀμφέβαλλε πῶς θἄχε γίνει στ' ἀλήθεια.

Ὕστερα ξαπλωνόμαστε λίγο καὶ συλλογιζόμαστε τὶς ἱστορίες αὐτές, ἐνῷ ἡ θάλασσα ἔξω ἐβούιζε, ἡ λάμπα κουνιότανε βιδωμένη στὸ μπρούτσινο στεφάνι της, καὶ ἡ βάρδια χτυποῦσε τὰ ξύλινα παπούτσια της στὸ κατάστρωμα, ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας. Ὕστερα ἐρχόταν ἡ νύχτα ...

Κάποτε ὅμως ἀφυπνιζόμουν κατὰ τὰ μεσάνυχτα. μισοπνιγμένος ἀπὸ τὴν ὀσμὴ ὅλων ἐκείνων τῶν ἐξαιμιζομένων ἀνθρωπίνων σαρκῶν, ποὺ ἐκυλιόνταν μέσα σὲ ἄγρια ὄνειρα, πετώντας πέρα τὰ σκεπάσματά τους. Ἡ λάμπα φώτιζε τὰ χοντροειδῆ ἐκεῖνα κορμιὰ μὲ τὰ μάλλινα ροῦχα. Οἱ Ρῶσσοι μὲ τὰ μακρυά τους γένεια ἐφαίνονταν σὰν κοιμισμένα καραβόσκυλα καὶ τὰ χοντρά, γυμνά τους πόδια μοιάζανε μὲ γάντια τῆς πυγμαχίας.

Ἀπὸ κάθε κοκέτα ἀκούονταν ἀναστεναγμοὶ καὶ μισοσβυσμένα λόγια· οἱ νέγροι τρίζανε τὰ δόντια τους καὶ μιλοῦσανε δυνατά, ἐφώναζαν κάποιο ὄνομα καὶ φούσκωναν τὰ μαῦρα τους μάγουλα.

Ἀπὸ τὴν κοκέτα τοῦ νέου Ὀλλανδοῦ ἀκούόταν, συνοδευμένο ἀπὸ ἕνα χαμόγελο εὐδαιμονίας, τὸ ἴδιο ὄνομα, κι' ἀνάμεσα σὲ ροχαλητὰ καὶ ὀλολυγμοὺς ξεχώριζε τὸ ὄνομα τῆς γυναίκας τοῦ καραβοκύρη. Ὅλοι ἀπασχολοῦσαν τὸ μυαλό

τους μ'αὐτή, τὰ ἀκόλασταἐκεῖνα ζῷα μιλοῦσαν, ἀκόμα καὶ στὸν ὕπνο τους, μ' αὐτήν, καθένας στὴ δική του γλῶσσα. Ἐκεῖτονταν ἐκεῖ ροχαλίζοντας, μὲ κλεισμένα μάτια καὶ μουρμούριζαν τὰ πιὸ ἀδιάντροπα λόγια καὶ χαμογελοῦσαν κι' ἔβγαζαν τὴ γλῶσσα τους ἔξω. Μονάχα ὁ βὰν Τάτσελ κοιμόταν ἥσυχος, ὑγιής, ἀτάραχος, σᾶν ἕνα βουβὸ ζῶο.

Ὁ πνιγερὸς ἀέρας τῆς καμπίνας, ὁ καπνὸς τῶν τσιμπουκιῶν, ἡ ὀσμὴ τῶν ἱδρωμένων ἀνθρώπων καὶ τοῦ φορτίου τῶν ψαριῶν ἀνακατεύονταν κ' ἔκαναν τὴν ἀτμόσφαιρα καταθλιπτική, τόσο ποὺ νὰ πιέζῃ τὰ μάτια μου, μόλις τ' ἄνοιγα. Καὶ ξανακοιμόμουν κ' ἕνα τερόστια μεγάλο λουλοῦδι μὲ σκέπαζε, ἁπλωνόταν καὶ μὲ ἀπομυζοῦσε στὰ ὑγρά του φύλλα, μ' ἔπνιγε, ἥσυχα καὶ βέβαια, ἀργὰ καὶ σιωπηλά. Καὶ τότε δὲν ἤξερα πιὰ τίποτα ἀπὸ τὸν κόσμο ...

Ὕστερα ἐρχόταν ἡ βάρδια καὶ μὲ ξυπνοῦσε.

(Μετάφρασις) Λ. Κ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἦσαν τὰ προσωπεῖα οὕτω κατασκευασμένα, ὥστε ἐπέτεινον τὴν φωνὴν ἐν εἴδει σαλπίγγων. Καὶ ἂν τοῦτο φαίνεται δυσπίστευτον, τοὐλάχιστον ἐκ σωζομένων παραστάσεων φαίνεται ὅτι τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶχον τὸ στόμα οὕτω διηνοιγμένον, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζηται οὐδὲ καταστέλληται ἡ φωνή. Πρῶτος ὁ Αἰσχύλος παρεδέχθη τὰ προσωπεῖα, καλύπτοντα πᾶσαν τὴν κεφαλήν. Καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα ἦσαν ἐκ συνθήκης συμβολικά. Οὕτω νεᾶι καὶ θεαὶ ἦσαν ξανθότριχες· ἄνδρες καὶ θεοὶ εἶχον τὴν κόμην ὑπομέλαιναν, μελανὴν δὲ αἱ τοῦ ἅδου θεότητες, καὶ ὑπόλευκον οἱ πρεσβῦται. Τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἡ κόμη ὑψοῦτο ὑπὲρ μέσον τὸ μέτωπον, καὶ ἔπιπτεν εἰς ἰούλους ὑπὲρ τὰ νῶτα, ὁ δὲ πώγων ἦν πυκνὸς καὶ εὐρύς. Τῶν χορευτῶν τὰ προσωπεῖα ἦσαν φυσικά. Ὁμοίως καὶ τὰ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, ἀλλ' ἐπὶ τὸ κωμικώτερον, ὡς καὶ πᾶσα ἡ ἀναβολή· ἡ δὲ μέση καὶ νέα κωμῳδία εἶχε διάφορα προσωπεῖα διαφόρους χαρακτῆρας ἐμφαίνοντα. Τῶν σατυρικῶν δρομάτων οἱ χοροὶ εἶχον πρόσωπα σατύρων καὶ σιληνῶν· οἱ δὲ παριστῶντες ξῷα (ὡς οἱ σειρῆνες, αἱ ὄρνιθες, οἱ βάτραχοι τοῦ Ἀριστοφάνους) ἔφερον προσωπίδας μόνον αὐτῶν χαρακτηριστικάς, ἡ δὲ λοιπὴ ἀναβολή, ἡ συνήθως ἀνθρωπίνη μένουσα, τὰ ἀνάλογα μόνον χρώματα παρεδέχετο (πράσινον διὰ τοὺς βατράχους). Οἱ Ρωμαῖοι φαίνεται ὅτι ἐπὶ Πλαύτου ἔτι δὲν εἶχον, ἀπὸ Ταραντίου δὲ μόνον παρεδέχθησαν τὸ Ἑλληνικὸν προσωπεῖον· ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὸ ἀπέθετον.—Παρὰ τῶν ὑποκριτῶν ἀπῃτεῖτο φωνὴ ἰσχυρὰ καὶ ἀπαγγελία καθαρὰ καὶ ἐκφραστική, ἣν ἐπὶ τῆς παραστάσεως ὑπεστήριζε πάντοτε καὶ αὐλὸς συνοδεῦων αὐτήν. Τόση δ' ἦν ἡ εἰς αὐτὴν ἐντέλεια τῶν διακεκριμένων ὑποκριτῶν, ὥστε καὶ οἱ ἄριστοι τῶν ῥητόρων, ὡς ὁ Δημοσθένης, ἐδιδάσκοντο παρ' αὐτῆς. Ἀπήγγελον δὲ καθ' ὑποβολέα.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ποιηταὶ ὑπεκρίνοντο αὐτοὶ τὰ ἴδια ἑαυτῶν δράματα, μέχρι Σοφοκλέους, ὅστις καὶ οὐδὸς ἐνίοτε ὑπεδύθη τινα τῶν προσώπων, ἃ ἐποίησε. Μετὰ ταῦτα τινὰς διακεκριμένους ὑποκριτὰς ὠκοιοποιοῦντο ἐνίοτε οἱ ποιηταί, αὐτῆς κατὰ προτίμησιν τὴν παράστασιν ὧν ἰδίων ἔργων ἀφιέντες. Δὲν περιεφρονεῖτο δὲ ἐν Ἀθήναις τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὑποκριτοῦ ὡς μετὰ ταῦτα ἐν Ρώμῃ, ὅτε κυρίως δοῦλοι ἐξήσκουν αὐτό. Πολλάκις δ' ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς μνημεῖα ἀνεγράφοντο ἐξαιρέτων ὑποκριτῶν καὶ εἴς τινας ἐξ αὐτῶν καὶ σπουδαῖαι πολιτικαὶ ἀποστολαὶ ἐνεπιστεύοντο.

ΑΛ. Ρ. ΡΑΓ.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ κ. ΜΠΑΣΤΙΑ

Ἀνεξαρτήτως τῶν ὅσων γράφει εἰς ἄλλην στήλην φίλος συνεργάτης ἐκφράζων προσωπικήν του γνώμην, θὰ πῶ δυὸ τελευταῖα λόγια γιὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Μπαστιᾶ ποὺ ἀπέτυχεν.

Καὶ θὰ πῶ τοῦ κ. Μπαστιᾶ νὰ μὴν ἀποθαρρυνθῇ, διότι εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν θὰ βγῇ μᾶλλον ὠφελημένος. Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἦτο προτιμώτερον γι' αὐτὸν κι' εὐκολώτερον ν' ἀρριβάρῃ κολακεύοντας τὰ γοῦστα τοῦ πολλοῦ κοινοῦ. Μὲ τὸ πρῶτο του ἔργον εἶχεν ἀνοίξῃ ἕναν καλὸ δρόμο, τὸ δρόμο ποὺ ἔπρεπε νἄχῃ πάρῃ, δόξες εὔκολες ὅμως καὶ περαστικὲς ἄλλων λογίων μας τὸν ἐζάλισαν· μιὰ σχετικὴ ἐπιτυχία τοῦ σαλατοειδοῦς «Πουλιοῦ τῆς νύχτας» τὸν ἐνεθάρρυνε κι' ἔγραψε τὴν τελευταίαν του κωμῳδίαν.

Ἐν τούτοις ὁ κ. Μπαστιᾶς ἔχει ἀξίαν· ἔχει ἕνα μεγάλο ἐλάττωμα ὅμως, εἶναι πολὺ νέος καὶ βιάζεται πολύ.

Τώρα ἂς περισυλλεγῇ ἂς περιμένῃ, ἂς γράφῃ, ἂς σχίζῃ καὶ μετὰ κάμποσα χρόνια ἂς μᾶς παρουσιάσῃ ἕνα ἀληθινὸ ἔργο. Μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ τὸ γράψῃ καὶ θὰ τὸ γράψῃ.

Τὸν ἔκριναν πολὺ αὐστηρὰ καὶ ὁ φίλος Σένιο ἀκόμη ἀπὸ τῶν στηλῶν μας σήμερα θὰ τὸν πικράνῃ βέβαια, ἐν τούτοις ἡ πίκρα εἶναι τὸ καλλίτερο δυναμωτικὸ μιᾶς ψυχῆς ποὺ θέλει καὶ πρέπει κάτι νὰ κάνῃ· προσωπικῶς ἐγώ, εἶμαι βέβαιος καὶ περιμένω κάτι ἀπὸ τὸν κ. Μπαστιᾶ.

Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

ΠΕΤΡΟΥΛΑΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΤΙΜΙΟΥΣ

Πρόσωπα: Τσιγγάνα, Νικτερίδα, Περικόλ, Ἐϊσσά, Κυρία Μαγνή, Ζουλιέτα, Παυλίδης Γιατρός, Μαγνῆς, Μέρλης, Ἱσπανός, Πιερρότος.

Ἡ σκηνὴ αὐτὴ συμβαίνει εἰς ἕνα μεγάλο φιλανθρωπικὸ χορὸ τῆς ἀποκρηνῆς. Ὅλοι ἀριστοκράτες εἶνε ἐκεῖ συναθροισμένοι, οἱ περισσότεροι ἤρθανε μασκέ. Ἄλλοι προτιμήσανε, τουαλέτες χοροῦ. Φράκα, ντεκολτὲ κ.τ.λ. Ὅταν θὰ σηκωθῇ ἡ αὐλαία θὰ βρεθοῦμε εἰς ἕνα μικρὸ σαλονάκι. Παραβάν, χρυσάνθεμα, φανταστικὰ πουλιά, φαναράκια πολύχρωμα. Στὸ βάθος λίγο δεξιὰ μιὰ πόρτα ἀπόκοσμο φαίνεται. Ἔτσι ποὺ εἶναι μεσανυχτὴ ἡ πορτιέρα, ἡ σάλα τοῦ χοροῦ καιάφωτη. Ἡ διαφορὰ τοῦ φωτισμοῦ εἶναι ἐπαισθητὴ γιατὶ τὸ σαλονάκι δὲ φωτίζεται παρὰ μόνο μὲ τὰ φαναράκια. Ἀκούεται ἡ φασαρία τοῦ κόσμου. Κι' ἀπάνω ἀπαυτήν, ἡ μουσικὴ ἑνὸς Βάλς. Ἔτσι ὁ ἡδονικὸς ρυθμὸς τοῦ χοροῦ, ἔρχεται καὶ καταφεύγει στὸ ἀδειανὸ αὐτὸ καμαράκι καὶ τὸ γεμίζει, καὶ χύνεται σὰ χάδι σ' ὅλα τὰ πράματα, κι' ὅλα σοῦ φαίνεται εἶναι μαγεμένα ἀπὸ τῆς γλυκειᾶς μουσικῆς τὴ γλυκόπαθη μελαγχολία. Ἀριστερά, μιὰ ἄλλη πόρτα ἴδια μὲ τὴ δεξιά. Αὐτὴ σὲ λιγάκι θὰ τραβηχτῇ νευρικὰ καὶ θὰ πεταχτεῖ στὸ σαλόνι ἡ Τσιγγάνα μὲ βελουδένια μαύρη μάσκα, καὶ ξοπίσω της εὐτὺς ὁ Παυλίδης, μεγαλόσωμος ἄντρας μὲ φράκο, μελαχροινὸς καὶ ὄμορφος ἀπὸ κείνους τίς ὀμορφιὲς ποὺ πάντα θὰ ξετρελαίνουν τίς γυναῖκες.

ΣΚΗΝΗ Ι

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (νευρικὰ καὶ γρήγορα): Σᾶς παρεκάλεσα νὰ μ' ἀφήσετε ἥσυχη. Σᾶς τὸ ξαναλέω πάλι γιὰ ὕστερη φορά. Θὰ γενῆτε ἡ ἀφορμὴ σὲ κανένα σκάνταλο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (ἥσυχα). Σκάνταλο; Γιατὶ σκάνταλο; Ἐγὼ μόνο νὰ μ' ἀκούσετε θέλω. Τίποτα ἄλλο δὲ ζητῶ.

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (μὲ ἔξαψη ἀγανάκτηση). Νὰ σᾶς ἀκούσω; Καὶ τὶ ἄλλο κάνω ὧρες τώρα; Ἀκατάπαυστα εἶστε κοντά μου καὶ δὲ μ' ἀφίνετε μιᾶς στιγμῆς ἡσυχία. Ἐπὶ τέλους δὲν καταλαβαίνετε πῶς γίνεστε ὀχληρός; Τὶ θέλετε ἀπὸ μένα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (θερμὰ καὶ σιγά). Νὰ σᾶς ἀκούω νὰ μιλεῖτε ἔτσι. Νὰ βλέπω τὰ χείλια σας. Ν' ἀκούω τὴ φωνή σας. Νὰ μαντεύω κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα σας τὴ λάμψη τῶν ματιῶν σας. Βλέπετε δὲ σᾶς γυρεύω τίποτα, δὲ θέλω τίποτα. Νὰ σᾶς βλέπω μόνο θέλω. Νὰ παρακολουθῶ τὶς κίνησες τὶς μεθυστικὲς τοῦ κορμιοῦ σας, νὰ σᾶς αἰστάνομαι κοντά μου' νὰ ἀπολαβαίνω τὴν ἁρμονία τὴν ἀσύγκριτη ποὺ σκορπίζεται ἔτσι ἄσωτα ἀπὸ ὅλο σας τὸ Εἶναι. Βλέπετε δὲ θέλω τίποτα ἄλλο.

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (ἤρεμα). Ἀκούσετέ με.— Ὑπάρχουνε χίλιες γυναῖκες ἐδῶ πέρα ἀπόψε. Ἴσως μέσα σ' αὐτὲς νὰ εἶναι καὶ καμμιὰ ποὺ τὰ λόγια σας αὐτὰ τὴν κολακέψουνε. Πηγαίνετε. Γυρέψετέ την. Θὰ τὴ βρῆτε χωρὶς ἄλλο. Ἐμένα ἀφῆστε με.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (ζωηρά). Ἐγώ, ἐσᾶς θέλω. Σεῖς μὲ τὸ μυστήριό σας αὐτὸ μὲ τρελαίνετε. Δὲν ξέρω ποιὰ εἶστε καὶ αἰστάνομαι: θᾶδίνα καὶ τὴ ζωή μου νὰ σᾶς δῶ...

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (εἰρωνικά). Ἄ, εἶναι τὸ μυστήριο. Θὰ ἐδίνατε καὶ τὴ ζωή σας γιὰ νὰ μὲ δεῖτε. Καὶ κατόπι; Κ' ἔπειτα;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (νευρικὰ καὶ θερμά). Ἔπειτα; Ὅτι θέτε, ὅτι θέτε ἔπειτα.

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (εἰρωνική). Βαιὰ ὅτι θέλω, ὅτι θέλω. Εἶναι τόσο εὔκολα τὰ κατόπι! (Ξαφνικά). Ἔ, καλά. κι' ἂν ἤμουν καμμιὰ γνωστή σας, καμμιὰ ἐρωμένη σας; ἴσως.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (νευρικὰ γελὰ κι' ἐλπίζει). Ἄ, μὴν παίζετε, μὴν παίζετε. Σᾶς συναντῶ πρώτη φορὰ στὴ ζωή μου. Τὸ ξέρετε πολὺ καλὰ δὲ σᾶς εἶδα ποτὲ ἄλλοτε. Ἂν σᾶς εἶχα συναντήσει, θὰ σᾶς ἀνεγνώριζα. Εἶστε ἀπὸ κεῖνες ποὺ τὸ πέρασμά τους χαράσσεται βαθειὰ στὸ αἷμα μας καὶ δὲ λησμονιέται ποτέ. (Κάνει νὰ πλησιάσει).

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (εἰρωνικὰ καὶ αὐθάδικα): Ἄ, ἔτσι;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ (ζωηρά): Σᾶς ἀγαπῶ!

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (μ' ἀηδία): Ἀρκεῖ! Σᾶς εἶπα νὰ μὲ ἀφήσετε ἥσυχη. Τώρα σᾶς λέω νὰ βγῆτε ἔξω. (δείχνει τὴν πόρτα).

ΠΑΥΛΙΔΑΣ (ἀφοῦ προτήτερα πηγαίνει καὶ κλεῖ τὴν πορτιέρα): Μὴν κάνενε ἔτσι. Θὰ μᾶς ἀκούσουν. Ἡσυχάσατε. Θὰ φύγω. Ὅμως πρῶτα...

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (ταραγμένη φρικτὰ ἀπὸ ἀγανάκτησι): Πρῶτα; τὸν κυττάζει κατάματα λέγοντας αὐτὴ τὴ λέξη. Ὁ Παυλίδης μὴ ξέροντας πιὰ τί τοῦ γίνεται. θέλει νὰ πάει κοντά της. Ἡ Τσιγγάνα τρέμοντας σύσσωμη κι' ἀπομακρυνομένη λέει δυνατά): Βῆμα ἂν κάμεις θὰ φωνάξω! Εἶπα ἔξω!

(Συγρόνως ἀκούονται βήματα καὶ γέλοια ἀπ' τὸ μέρος τῆς ἀριστερᾶς πόρτας καὶ νομίζοντας ὁ Παυλίδης πῶς κάποιος ἔρχεται, δίχως νὴ πῇ λέξη. κάνει μιὰ βαθύτατη ὑπόκλιση στὴ Τσιγγάνα καὶ φεύγει ἀπὸ τὴ σάλα τοῦ χοροῦ). Ἡ Τσιγγάνα βλέποντας τονε σ' αὐτὴ τὴ θέση, ξεσπᾶ ἕνα ἀκράτητο νευρικὸ γέλοιο.

ΤΣΙΓΓΑΝΑ (μόνη, μ' ἀνέκφραστη ἀηδία) Φρίκη! Φρίκη! Αὐτός! Αὐτός!

ΣΚΗΝΗ ΙΙ

(Ἔπειτα ἀκούεται ποῦ γίνεται ἀπόλυτη ἡσυχία στὸ σαλονάκι. τὸ βάλς, κ' ἡ Τσιγγάνα πηγαίνει κι' ἀκουμπῶντας στὸ ἀκουμπιστῆρι μιᾶς πολυθρόνας παρακολουθεῖ τί γίνεται στὸ χορὸ ἀπ' τὸ ἄνοιγμα τῶν μπεργτέδων. Φαίνεται νὰ παρακολουθῇ κάτι καὶ σὰ νὰ συλλογᾶται. Ἡ μουσικὴ ἀκούεται κ' ἐκείνη ξεχνιέται. Ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἄλλη πόρτα κάποιος ἀνοίγει προσεκτικὰ καὶ ἀπ' τὸ ἄνοιγμα παρουσιάζεται ἡ κεφαλὴ ἑνὸς πιερρότου, ποῦ μόλις δεῖ τὴν Τσιγγάνα νὰ προχωρεῖ στὶς μῦτες τῶν παπουτσιῶν του, ὡς ποὺ φτάνει καὶ τῆς δίνει στὸ λαιμὸ ἕνα χτυπητὸ φιλί. Ἐκείνη στρέφεται τρομαγμένη· μὰ μόλις βλέπει ποιὸς εἶναι ἡσυχάζει. Σοβαρά).

ΤΣΙΓΓΑΝΑ. Οὔφ, καϋμένε μὲ τρόμαξες.

ΠΙΕΡΡΟΤΟΣ. Τί γυρεύεις ἐδῶ; Ποιὸν περιμένεις;

ΤΣΙΓΓΑΝΑ. Κανένα. Ξεχνᾶς πῶς ἀπόψε παίζω τὸ ρόλο κυρίας καθὼς πρέπει. Παρακολουθῶ ἐκεῖνον ποῦ με κυνηγᾶ. Πῶς μοῦ τὸν εἶπες;

ΠΙΕΡΡΟΤΟΣ. Παυλίδη. Τί; Ἄρχισες νὰ ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τὸν Παυλίδη; Πολὺ γρήγορα...

(Ἀκολουθεῖ)

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ
ΣΑΚΑΛΗ - ΜΠΑΚΑΚΟΥ

Ἡ πλουσιωτέρα συλλογὴ ἀπὸ ΖΩΝΕΣ — ΚΟΡΣΕΔΕΣ MAILLOTS ἕτοιμα καὶ ἐπὶ παραγγελίᾳ, μὲ ἄριστα ὑλικὰ καὶ τελεία ἐφαρμογὴ καὶ δι' ὅλα τὰ βαλάντια.

ZAMPIRONI Κῶνοι καιόμενοι κατὰ τῶν κωνώπων. Ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ εἰδικότης. Ἐπιτυχία 60 ἐτῶν.

ZAMPIRINA Ἡ ἀποτελεσματικωτέρα ἐντομοφθόρος κόνις. Καταστρέφει ἀσφαλῶς κορέους, ψύλλους, μερμύγκια, κατσαρίδες κλπ.

ΒΑΦΗ VANBRY Τὰ γνωστὰ χρώματα εἰς πακέτα μὲ τὰ ὁποῖα βάφει κανεὶς μόνος του μὲ οἰκονομία καὶ εὐκολία καὶ οἰκονομία κάθε ὕφασμα, μεταξωτό, μάλλινο ἢ βαμβακερό.

AGRUMINA Κόνις ἐξαγομένη ἀπὸ τὸν χυμὸν τῶν λεμονίων, τὸν ὁποῖον ἀντικαθιστᾷ μὲ εὐκολίαν καὶ οἰκονομίαν. Μία δοκιμὴ θὰ σᾶς πείσῃ.

ΕΚΧΕΙΛΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑ ΛΙΚΕΡ ΕΙΣ ΚΟΝΙΝ διὰ νὰ κατασκευάζετε μόνοι σας τὰ λικέρ σας ὅπως τὰ γνήσια Εὐρωπαϊκὰ μὲ μεγάλην οἰκονομίαν.

FERRO-CHINA-BERLERI Τὸ πασίγνωστον εἰς τὸν κόσμον ὅλον τονωτικὸν λικέρ. Συνιστᾶται διεθνῶς ὡς τὸ ἀποτελεσματικώτατον δι' ἀναιμικοὺς καὶ ἀσθενεῖς ὀργανισμοὺς ἐν γένει. Δίδει δύναμιν—ὑγείαν—ζωήν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

„ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ"

Ἐξεδόθη καὶ κυκλοφορεῖ ὁ Δεύτερος Τόμος

"Η ΚΟΚΚΟΤΑ,,

τοῦ Βικτὼρ Μαργκερίττ

ἀνώτερος τοῦ πρώτου

ΠΙΑΝΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΗΓΓΥΗΜΕΝΗΣ ΚΟΜΨΟΤΗΤΟΣ

ΚΑΙ ΥΠ' ΕΥΘΥΝΗΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Εἰς τὴν ἀπίστευτον τιμὴν τῶν

ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΛΙΡΩΝ 40.0.0.

(Τεσσαράκοντα λιρῶν Ἀγγλίας)

Πώλησις καὶ ΜΕ ΔΟΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΟΙΚΟΝ ΣΤΑΡΡ

12 Στοὰ Ἀρσακείου 12 — Ἀθῆναι

Ἐπιζητεῖται ἀλληλογραφία μὲ τὰς Ἐπαρχίας.

ΘΑ ΕΙΝΕ

ΣΝΟΜΠΙΣΤΗΣ

ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀγοράζει ψαθάκι τοῦ

ΑΡΙΑΝΟΥΤΣΟΥ

ἀφοῦ πλέον ἀπεδείχθησαν ἀνώτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν

Πωλοῦνται εἰς τὰ μεγάλα καταστήματα:

OLD ENGLAND
Σταδίου 7

ΠΑΝΕΛ. ΑΓΟΡΑ
Σταδίου 13

GANTERIE
Σταδίου 43

Π. ΠΑΠΠΑ
Σταδίου 33

Ἐντελῶς εἰδικῆς κατασκευῆς

Ἀνώτερα τῶν Εὐρωπαϊκῶν

Ὑπὸ τοῦ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ (Προαστείου 3) ἐξεδόθη καὶ ἐκυκλοφόρησε τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ἐδουάρδου Ρὸντ

Η ΣΙΩΠΗ

Ἔργον δυνατόν, ψυχολογικόν, τοῦ σαλονιοῦ, συγκινητικώτατον ποὺ ὁ καθένας, μέσα στὸ ἔργον αὐτό, θὰ βρῇ τὸν ἑαυτόν του. Ζητήσατέ το ἀπ' ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ

Βίκτωρ Μαργκερίτ ΛΕ ΚΟΜΠΑΝΙΟΝ

Τὸ βιβλίον ΚΟΜΠΑΝΙΟΝ εἶναι ἡ συνέχεια καὶ τὸ συμπλήρωμα τῆς ΓΚΑΡΣΟΝ.